

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i?, Jesus Christ-gî? dáyt'ôe'o'idi ná'in ta'nin wâysande? un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde?man hedá dísaanígî? dísóge iví híwó'di tuu t'owa dovâyt'ôe'amídí. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó'di tuu na'in dí máäní'in, hedí iví tukhe?min iví ta'nin diwe i dâyta?nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví?gedí dâyta?nan. Na'aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpâa David i hân'oe'i tsondi namuu'iví tí'úugé kâ'ä?inbí?wedího na'aypuyä. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápóe ihaydi i Yä'dâa'i P'oewaaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádávi ay wá' ùmmuu'in. ⁵ Háa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá navi?piye? híwó'di namuu, hedího in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí?piyeho naa dísan dovâykhäge?namídí iví tuu ipiye? dívíwhäyú-ídí hedá ôn'a'ginnamídá. Kin dâyo'o? hedânho t'owadi ótegegé-ídí. ⁶ Hedá un wá? Yôesi Tádádí wovâytukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídí.

⁷ Hediho un t'ähki oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegí hedá wovâyde?man iví t'owa ímúnídí. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dídá séegísehkanä wovây máäní hedá wovâykhäge?namí ánsaaginpidíbo? íkw'ónídí.

Paul oe Rome-piye? napunda?

⁸ Hedi nää-á häädi Jesus Christ dóhéé'an ginhay-á Yôesi naví Tádá dókú'daa'o? un t'ähki ímuudi, gá wéngé t'ähki t'owa dívíhí'máadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná nã'i naa otû'di ta'gen namuu'in. Igi? pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovâytu'odi i híwó'di tũü iví ay Jesus-ví'gedi, hedi häädi wänbo t'ähki wâyüüusu'o?. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídíbo unbí'piye? dípunmääni, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda? hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi naa dihá'andi? wâyphadé-i'in, hedânho unbí whäyü shánkího ûnkay-ídí. ¹² Kinnân otu'da?: Undádí naa-ádi wé'ge ívíkhäge?namí kwee waa sen waa gi'âanídí, handa? ívíwhäyundedí.

¹³ Tí'ûuwin páadé'in, oda? ûnhanginnání'in hâyân wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídí unbí'piye?, hewänbo häädi waa hääwídí dí'ahkhände?. Hânho oda? báyékidí unbí búu'úwin Jesus-ví'piye? dovâywhäyü'amí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähki t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawin dimúni wänbo?, in Greek tuudi dívíhéé'o?indá in pí'wí tuudi dívíhéé'o?indá, in hânho dihá'indá in diháhpí'indá, gá Yôesidi naa dísógedân iví híwó'di tũü t'ähki t'owa dovây't'ôe'amídí. Hedânho shánkí oda? un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá? wây't'ôe'amí'in.

Yôesi Tádáví híwó'di tũü-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó'di tũüdi naa wídíwôeda'mähpi. Nã'i tũü-ân nakay, hedi i'gedi Yôesidi t'ähki t'owa in ipiye? dívíwhäyunde'in

ovây[?]aywonde[?], páadé in Hudíyo dimuu[?]indá, hedá in Hudíyo dimuupí[?]indá wá[?]. ¹⁷ Nă[?]i híwó[?]di tuudi díhá[?]andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychaamáa[?]in t'aywó[?]di dâymáapí waagi. Hewänbo inbí whäyü dínmuu[?]idida[?] kin i[?]o[?], hääwí híwó[?]di díví[?]o[?]i namuudá yoe, iví tã[?]nin diwe ûntã[?]muu waagi:

Wí to[?]wí Yôesiví[?]piye[?] ta[?]gendi iwhäyundedáho[?],
 iví whäyü ûnmuudibo Yôesidi óechaamáa
 t'aywó[?]di imáapí waagi,
 hedí wówátsi óemääní.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovâytechänukhâymaa

¹⁸ Yôesi Tádá oe makówa na[?]ändidi dínkeeyo[?] ovâytechänukhâymaa[?]in in to[?]wên óe[?]a[?]ginpí[?]indá hedá in yã[?]dãapí[?] díví[?]o[?]indá, háa díví[?]o[?]in namuudi nat'aydi. Hedí híwó[?]pí díví[?]odibo Yôesiví ta[?]gen ûnmuu[?]in ônkaayo hedânho wé[?]ge[?]in t'owa wídâytaa-ípídí. ¹⁹ Dínkoedi híwó[?] dínhanginnánídí Yôesiví[?]gedí, gá idi ovâyhangin[?]ânnandân. ²⁰ Yôesi Tádá pinnán kay imáa hãnhay wänbo nahándepí[?]in, hedí ida[?] Yôesi namuu hãnhay nanân wänbo[?]. Tobá tséedí Yôesi âymúndepí wänbo[?], nã[?]i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo[?] thay[?]eedí nã[?]i hääwí gínhanginná iví[?]gedí i hääwí ipaa[?]idi. Hedânkun t'owa wídínkoedípí ditúnídí wídínhanginnáhpi[?]in.

²¹ Hewänbo tobá Yôesiví[?]gedí t'owa dínhanginnân wänbo[?], óe[?]a[?]ginnamíví[?]wedi hediháa óékú[?]daa[?]amíví[?]wedi dínkhây[?]ã[?] waagi, inbí ánskaa wídínchã[?]muupí hedá inbí hangintandá dâymáapídí khuu[?] i[?]gebo diyí[?]. ²² Báyéki díhá kin di[?]ánde[?], hewänbo hanginta[?]hpí[?]inda[?] dimuu.

²³ Tobá Yôesi-á t'ãhkíví kw'áye namuu wänbo[?],

hedá iví wówátsi-á hãnhay wãnbo wí'ûnhánde pí, nã'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpí; hedi tobá Yôesi nachu'pí wãnbo hedá t'owa-á dit'áhánde wãnbo', báyékí hãäwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyékí wíyá hãäwí-á dâypaa, tsídé-á p'oekanu-á hãäpandá pãäyu-á waagá dínchaa'i', hedi nã'i hãäwí dâypaa'i wá' dâya'ginmä'.

24 Hediho Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí nã'i yã'dâapí' inbí pí'nã khor'yédí dikanda'i', hedi wôeda'ginpídí yã'dâapí' hãäwí wí'nã táyedi inbí túu'údí dívítsiye'o'. 25 Wíyá wídívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedi i hôeyó namuu'ida' dívíwhäyunde'. I hãäwí Yôesi ikhiyé'ida' dâya'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á nã'i hãäwí ikhiyé'i namuu. Ida'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ã' hãädi wãnbo t'ähkí ditúní'in. Hamân.

26 Hedi in t'owa nã'i yã'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hãäwí hãho dikanda'i wíyá díví'ã'amídí. In kwiya' wãnbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wídithaapí, hedá wây-á kwiya'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. 27 Hedi in senä' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyôe-ádí dívítháye'bé-íví'wedi dínkhây'ã' waagi, shãnkídí dida' wây-á senä'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-í'in. Hedi nã'in senä' wôeda'wó'gí wí'nã táyedi dívítsiye'odi i tuchãnu dín'ã'i ovâyamá', hedi inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

28 Dichanpo' wínachã'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánshaa'ã'amídí, hediho Yôesidi ovâyoye'o'

inbí yä?dâapî? ánskaa-ádí, i háäwí dínkankhây?ähpî? díví'amídí. ²⁹ Yä?dâapî?-ádí híwó?pí?-ádída? inbí pí'ná khó'yé dinto'on; hânho diha't'aa; wây-á to?wëndáda háa?wänbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; háädi wänbo t'ähki dit'owat'akhanuda?; hânho dívít'aymáa; háädi wänbo t'ähki dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví?gedi yanáki díví'ánshaamáa hedá dívíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytusúu'o?; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'ämägî? dâytumáa; dívíyêngi; dívípíphuude?; wiyá shánki t'aywó?di ts'aabi i?gedi díví'ánshaamáa díví'amídí; inbí táda-á yiyá-á wídâyt'óyandepí; ³¹ inbí ánskaa-á wídínchä?muupí; háa dívítu?an waa wídíví?opí; inbí maatu?indá wídâyséegípí; wây-á to?wênbí?piye? wídi?iyapo?pí. ³² Yôesi natsonpóe in to?wên ha?wâa díví'o?indá dínkhây?ä? diháani'in, hewänbo ná'i dínhanginnân wänbo handa? dívíkanhon, hedá há?ida?bá yoe, ovâyhi'an wây-á to?wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví?gedi háa dín?ä'in

¹ Hediho wí to?wídí wây-á t'owa ovâytuusúu?odi natú? t'aywó?to'in dimuu'in, i-á há?to únkoedí-í natúní'in wí'bo wí'it'aywó?nanpí'in, tobá to?wí namúní wänbo?. In wé?ge?inbí?gedi kin waagi ihée?odi, wí'bo iví t'aywó?di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó?dodân. ² Hedi gínhanginná Yôesi híwó? i'o?in in t'owa kin díví'o?in ovâytechänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta?gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'i to?wídí wây-á to?wên ovâytuusúu?odi hewänbo in waagibá it'aywó?dodi ma?di na?ände

Yôesidi há?to óetuchänú-í?in. ⁴ Hedá wá? tobá Yôesi na?inbí?piye? híwó?di namuu wänbo hedá hânho nabo?atã wänbo-á, ma?di ná?i to?wí na?ánde hãbo wínamuupí?in. Ti wí?ûnhanginnáhpí?an Yôesi í-áđí híwó?di namuu?in, gá Yôesi nada?đân ná?i to?wí iví t'aywó?di iyoe?ámí?in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí?đá? namuudi hedá iví t'aywó?di iyoe?anpíđí, iví tuchänu shánkí pín?aywó?nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihayđi, inbí t'aywó?di dínmuudi nat'ayđi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta?gekeekw'ôení háa híwó? háa híwó?pí díví?annin. ⁶ Wëndá híwó? íví'o?, hedá wëndá híwó?pí íví'o?, hedi Yôesidi na?in wí?inbo dímäáni hãäwí gín?ä?i?. ⁷ Wáy wên t'owa-á hãäđi wänbo t'ähki híwó? dívíkanhon, hedi dida?Yôesidi ovâytege-í?in hedá híwó? ovây má?ve-í?in, hedá dida? hânhay wänbo t'ähki diwówayêeni?in. Ná?in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde pí?in ovây mäáni. ⁸ Wây-á t'owa-á dihãäkhãđá ingí?đá? hãäwí t'ähki dikanda?, hedi Yôesiví ta?gen ûnmuu?in wí?ôn?a?ginpí, hewänbo shánkíđí in yã?đãapí?in namuu?in dívíkanhon. Kí?min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhây máa, indáđí nat'ayđi. ⁹ To?wên t'ähki dívíyã?đãapítsiye?annindá wí?inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu?indá, hewänbo wá?in Hudíyo dimuupí?indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó? díví?annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó? ovây má?ve-í, hedá híhchan ánskaa-á ovây mäáni, páadé in Hudíyo dimuu?indá, hewänbo wá? in Hudíyo dimuupí?indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähki t'owa handá? ovây máadân.

Yôesi Tádádá?mân ûnk'óe natúnídí t'owaví?gedí háa dín'ä'in

12 In Hudíyo dimuupí'in wídâytaapí i tsontu Moses ita'nandi?, hewänbo dívít'aywó?dodibo? ovâytechänú-í tobá i tsontu dâymáapí wänbo?. Hedá in Hudíyo-á nă'i tsontu-á dâyta wänbo?, dívít'aywó?dodibo i tsontudá inbí t'aywó?di dínmuu'i ovâykeekw'ôení. 13 In to'wên Yôesiví tsontu dâya'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychaamáa t'aywó?di wídâytaapí waagi, in to'wên diwänpit'o'indá'ba yoe. 14 Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsontu dâymáapí wänbo?, háa nă'i tsontu natû? waagi wí'bo díví'odá, kindidi nakeepo? ho dínhanginná'nin háa híwó?di namuu'in hedá háa híwó?di namuupí'indá, 15 hedihó háa díví'o'in namuudi nakeepo? i tsontu Moses ita'nandibá inbí ánskaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'nă khó'yé wá? ditaachanpo? háa híwó? díví'o'in háa yoe. 16 Hedihó i thaa napówá-í Yôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâykeekw'ôenídí háa híwó? háa híwó?pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo?. Hedí Christ Jesus-áho i namuu óesóge?i kin ovaytu'amídí. Kindá ihayda? t'owa dovâytu'o?, Yôesiví híwó?di tuu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-ádí Yôesiví tsontu ûnmuu'i-ádí

17 Ma'dí wí to'wí wí'bo iví?gedí ihí'máadi natû? wí kodi?di Hudíyo namuu'in, hedí na'ánde Moses-ví tsontu itaadibo? ôn'aywoení'in, hedí iyêngihée?odi natû? Yôesi óe'a'ginmä'in. 18 I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, hedá ûnhanginná wá? wé?i wí yä'dâa'i namuu'in wé?i wí yä'dâapí? namuu'indá gá Yôesiví tsontu iwedi

naháhpóedân, ¹⁹ hediho na'ánde' ovâypahûuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wídnhanginnáhpídí, hedá in to'wên phakhûu ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wídnhanginnáhpí'in ovâyhääwíthayyámí'in, hedá in to'wên áyyää waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá ná'i tsontuu imáa'in diwedi ûnhanginnândân t'ähkí in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovâyhá'o', hedi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wídvísä'mamípídí, hedi háadan i isä'bo'? ²² Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wíwí sedó-ádí háa kwiyo-ádí wídvíwhohkwomá've-ípí gin, hedi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natû' it'ay'in i háäwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychäa'i', hedi háadan i-á ná'i háäwíwíwí isä'bo' i tewhá wáyyé nakw'ó' deeye? ²³ Iphuededi natû' Yôesiví tsontuu itaa'in, hedi háadan ná'i tsontuu i'a'gindopídí Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? ²⁴ Háa Yôesiví ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natû'di: Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanákí dívíhéé'o'.

In Hudíyoví k'ewé' taadibo há'to in ovây'aywoení

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuu i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewé' taa imáa'indá ûnchá'muu; hewänbo ná'i tsontuu i'a'gindopídá, tobá nataamuu wänbo' iví taa wí'ünchá'muupí. ²⁶ Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsontuu i'a'gindodi tobá in Hudíyoví k'ewé' taa imáapí wänbo', Yôesidi óechäa nataamuu waagibá.

27 Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewe'taamuupídí hewänbo i tsontuü i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opídí, gá i tsontuü wívîn'a'gindopídân, tobá ná'i tsontuü-á úntá'muu wänbo hedá tobá ík'ewe'taamuu wänbo'.

28-29 To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedí wí to'wí in ta'gennin k'ewe'taa wí'imáapi wên k'ewe'taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodí'di Hudíyo namúni'in hedânho ta'gendi ha'bi namúnídí, hedá in ta'gennin k'ewe'taa-á pí'ná khó'yébá imá've-í'indá ûnkhây'ä'. Hedí kin waagi ünpo' i tsontuü iwänpi'a'gindodida'ba yoe, hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí ha'bivi'gedi Yôesi-ân híwó' ihée'o', t'owada'ba yoe.

3

1 Ma'di to'wí na'âani, "Hä-ân in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapi'?" Hedí háagi'innan nachä'muu hä'in Hudíyoví k'ewe'taa?" 2 Gá báyéki'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuü ovâymägi dâ'yâyngi'amídí. 3 Hedí tobá wáy wên in háa dínkhây'ä' waagi wídívi'opí wänbo', ti Yôesi wá' ûn'óde-í i'amídí háa ituu'an waagi? 4 Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ä' gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opi'in tobá t'ähki t'owa dihôeyó wänbo'. Yôesivi ta'nin diwe iví'gedi ûntû' waa: Ihée'andá t'owa dínhanginnáni ta'ge ihí'máa'in.

Hedí t'owadi ônt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hânhay wänbo híwó'pí wí'i'opí'in.

⁵ Hewänbo ma²di wí to²wí t'owada² namuudibo kin na²ánde²: “Naa dáyhíwó²pi²andá, Yôesi-á shánki híwó²dá i²o²in nakeepo²; hedânkun híwó²wínamuupí Yôesidi dítuchânú-í²in.” ⁶ Hewänbo wí²gínkhây²âhpi² kin waagi ívíhée²amí²in. Yôesi wí²bo híwó² i²opídá, hândidan i-á ûnkoedí-í ta²ge natúní²in in t'owa dívít'aywó²nannin?
⁷⁻⁸ Heđi ma²di to²wí kinnân natúní: “Naa dáyhôeyó²andáho², iwedi nakeepo² Yôesi-á shánki hay²i namuu²in, gá i-á wínahôeyópíđân. Heđiho kin napo²di Yôesi wí²ûnk'óepí dítu²âamídí t'aywó²to²i omuu²in.” Hewänbo to²wí kin ihée²andiví hí²ûntu²da² gínkhây²â² ívít'aywó²nâamí²in, hedânho na²inbí t'aywó²di iwedi hăäwí híwó²di napúwí. Wên t'owa yanáki naví²gedi dívíhôeyóhí²máadi ditú² kin waagi naa oháhkanyi²in. Hâ²min t'owa-áho i tuchânu dín²â²i² dâyhóní-áhe².

T'âhkídíbo dívít'aywó²nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na²in Hudíyo shánki híwó²nin gimuu in wé²ge²in t'owaví²wedi? Heđân yoe. Naadi ho wâykeekw'ódi t'âhkídíbo t'aywó²to²inda² gimuu²in, na²in Hudíyo-á hedá in Hudíyo dimuupí²indá. ¹⁰ Yôesiví ta²nin diwe kinnân ûnta²muu:

To²wí wänbo iví wówátsi ta²ge wí²ihonpi, wí²wänbo yoe.

¹¹ To²wí wänbo wínaka²póya²pi² háa in yä²dâa²in namuu²in,
to²wí wänbo wínada²pi² Yôesi óetaa-í²in.

¹² T'âhkídíbo Yôesiví²wedi dívíhânge²an,
inbí wówátsi-á hăäbo wídínchä²muupí,
wí²wänbo wína²ânpí híwó² i²o²i².

- 13 Wí penípho óehuudi nasuṽ waagibá inbí hí?-á
 tay'i dínmuu,
 hôeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó,
 háa ditû' waa whänpûuví só?p'oe waagi'ba
 dínmuu,
 14 hedi inbí sóphogedi t'aywó'di hí?-á hedá hí?
 nawhahkant'óe'i-á báyékiho dínpi'.
- 15 Häädi wänbo t'ähki dikhâymuu
 dâyt'owat'ahánú-ídí,
 16 wähää dimää wänbo hääwí dâypedee'o',
 hedá t'owa-á ovâydaháachando'.
- 17 Háa inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhûuwí'in
 wídínkoedihanginnáhpí,
 18 hedi Yôesi-á hây wänbo-á wídây'a'ginpí.

*Yôesidi in t'owa ovâychaamáa t'aywó'di
 wídây máapí waa inbí whäyü dínmuudibo', háa
 díví'o'in namuudá yoe*

- 19 Gínhanginná t'ähki Yôesiví tsontuṽ
 natû'di-á in to'wên dâya'a'ginnamídí
 dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnípidí
 wídívít'aywó'nanpí'in, hediho t'ähki t'owa
 dínhanginnání Yôesiví'piye' dívít'aywó'nannin.
 20 Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapí'
 waagi namuu iví tsontuṽ ôn'a'ginnamídí
 iwänpisó'díndedibo', gá nã'i tsontuudá in
 t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in.
 21-22 Hediho nää-áho nã'in nathaypóe háa t'ähki
 Yôesiví ta'nin diwe ûntû' waa: Yôesidi in t'owa
 ovâychaamáa t'aywó'di wídây máapí waagibá
 inbí whäyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i
 tsontuṽ dâya'a'ginnamídí dívísó'díndedidá'ba
 yoe. Nã'i tuṽ-á t'ähki t'owagi' namuu, t'ähki

t'owa ha'minda' gimuudi, ²³ gá t'ähkídibo ívít'aywó'nandân, hediho to'wí wänbo yä'dâa'idá? wínamuupí Yôesi t'ähkí yä'dâa'i namuu waagibá. ²⁴ Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus íví ûnp'oedi iwá'âa na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídi, hedi ná'i namuudiho Yôesi Tádádí íví séegísehkanä ûnmuudi díchaãmáa t'aywó'di wí'âymaapí waagibá. ²⁵⁻²⁶ Hännwänbo Yôesi Tádá í'ánshaamägi Jesus óesaanídí, íví ûnp'oe ich'äänídí, hedânho íví'piye' ívíwhäyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýaa'amí. Hännhay waabo t'owa dívít'aywó'nan wänbo Yôesi Tádá nabo'atädí itsíkha'andi wesebo wí'ovâyutuchänupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapí kin í'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyýâakankhâymaadân. Hediho nää-á híwó'da' í'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâyçhaãmáadi t'aywó'di wíðâymaapí waagibá.

²⁷ Hediho Yôesi Tádádí ha'wâa na'ingí' í'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'amídí? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díchaãmáadân t'aywó'di wí'âymaapí waagi hääwí híwó'di íví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívíwänpiwhäyundedân. ²⁸ Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçhaãmáa t'aywó'di wíðâymaapí waagi inbí whäyü dínmuudibo', i tsontuü dâý'a'ginnamídí dívíkhäädededida' bá yoe.

²⁹ Hedi ti gi'âanı Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, ³⁰ gá wí'da' wí Yôesi na'ändân, hedi idáho ovâyçhaãmáa in Hudíyo dimuu'in Jesus-

ví'piye' dívíwhäyunde'in t'aywó'di wídâymáapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. 31 Hedânho na'inbí whäyü gínmuudibo ti ná'i tsontuu-á äyyoegi'o'? Hedân yoe. Nää-á shánkí gínkoedi äy'a'ginnamídí háa natû' waa.

4

Abraham-bí whäyü háawin ûnmuu'in

1 Nää wäyhí'khâymáa Abraham-bí'gedi háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. 2 Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óechaamáa'in t'aywó'di imáapí waagi híwó' i'odibo', hedânho Abraham ûnkoedí-íwän iví híwó'di tsiyekan ni'gedi iyêngihée'amídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. 3 Yôesiví tạ'nin diwe kinnân nata'muupí'an:

Abraham Yôesiví'piye' iwhäyüðânkun Yôesidi óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

4 Kin waagi namuupí'an: To'wí it'ôe'andi-á óewá'ánde', hedi iví wá'âa ûnt'anmuu häyü it'ôe'an waagidi, wí'óewänpidamähpí. 5 Hewänbo to'wí wänbo híwó'di hääwí i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedí-í natúnídí t'aywó'di wí'imáapí waagi'ba namuu. Yôesida'mân ûnk'óe wí to'wí óechaamá've-ídí t'aywó'di wí'imáapí waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedi kin óechaamáa iví whäyü ûnmuudibo', híwó' i'amídí iwänpikhäädeditá yoe. 6 Hedânkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wídâymáapí waagi dihíchäa-i, hewänbo híwó'

díví'amídí dívíkhäädē'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân itä'nan:

In to'wên inbí yä'dâapí tsiyekan
ovây'owóyé'indádí
in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâyâ'annindádí
dihíhchaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhchaa.

⁹ Hedí to'gí'-an ná'i híhchan namúní? Ti in Hudíyogí'da'? Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingí' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óechaámáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'anpídibo-ân. ¹¹ Tí'úugédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwídí Yôesidi ho óechaámáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudibo wa' in taa imáapídibo'. Hedânkun Abraham-dá t'ähkí in to'wên ta'gendi Yôesiví'piye' dívíwhäyunde'inbí tádá waagi'ba dínmúní, tobá ná'in Hudíyoví k'ewe' taa dâymáapí wänbo', hedí in wá' Yôesidi ovâychaámáa t'aywó'di wídâymáapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkí'ví'-á yoe. Abraham-bí ây waagi'in ta'gendi dimúnídí, indá dántáy iví ahtaa eeye díví'ahtuyé-ídí, i waagibá whäyü dâymá've-ídí, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadân wa' in taa iké'pídibo'.

13 Yôesidi iví tuu Abraham óemägi idi Abraham-dádí iví ây iwedi'indádí ovâymäáni'in hääwí t'ähkí nää oepáa k'aydiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuu i'a'ginnamídí ikhäädedidá yoe. 14 Yôesidi i hääwí ipäkhâymaa'i' in to'wên i tsontuu dâya'a'ginnamídí dívísó'dinde'in ovâymäánidáho', in whäyü iví'piye' wínatâynípí, hedi i tuu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúnípí. 15 Hewänbo wí to'wí i tsontuu i'a'ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontuu wänbo nayipídá há'to nakoedi-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídí, hewänbo nayi-ákun ná'i tsontuu.

16 Hedânkun hääwí híwó'di iví'anpídíbo Yôesi iví tuu imägi t'ähkí in Abraham-bí ây iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkanä dâykéyi'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây'âamí in to'wên i tsontuu dâymáa'inda'ba yoe, hewänbo t'ähkí in to'wên dívíwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'ba gínmuu t'ähkí na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ívíwhäyunde'ingí'. 17 Yôesiví ta'nin diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagi' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivípiye' iwhäyunde', hediho Yôesidi i-á ho óechaä hä'in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówapaa-ídí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natúdáho', napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'ä' ívíwhäyü-í'in

18 Hedihō tobá whäyupíwó? waa namuu wänbo? Abraham-dá iwähäyü báyékí t'owa wéngé t'ähkí dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyékí tí'úugé ká'ää'in ûnkwó'gít'óe'in, hedi han ûnpóe. 19 Iví túu'ú í'gedi í'ánshaamáadí, há'to í'âykw'ôení waa nachaa, ma'di tågintä (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyo Sarah-á wähpahade kwiyo nää ûnmuudiho, há'to nasáhpúwí í'gedi wá' í'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. 20 Yôesiví tuu óemägi'in ônwhäyü, hedi iví whäyü ûnháániví'wedi shánkí ûnkaypóe, hediho Yôesi-áho kw'áayébo? óemáa. 21 Iví pí'ná khó'yého? ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in háäwí t'ähkí natú'i? í'amídí. 22 Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. 23 Hewänbo ná'i hí? Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i? Abraham-gí'da? wí'nata'muupí, 24 hewänbo na'ingí-ân wá? nata'muu, gá Yôesi-á natúdân na'in wá? díchaa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi iví'piye? ívíwhäyundedi, idá Jesus na'inbí tsondi shánkí hay'i gínmuu'i? óewáywówápa. 25 Yôesi Tádádí Jesus óemägi na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídí, hedá óewáywówápa nakeepúwídí dícháamáa'in t'aywó'di wí'âyamáapí waagi. Jesus-ví'piye? ívíwhäyundedáho Yôesi Tádádí dícháamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi.

5

1 Hedihō nää Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá dícháamáadân t'aywó'di wí'âyamáapí waagi

na'inbí whäyu gínmuudi. ² Hedi na'inbí whäyu gínmuudi**á** Jesus-di Yôesi Tádávi'piye' dikan, iví séegísehkanä âytáa-ídí, hedi háädi wänbo t'ähkí ná'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedi hânho ívíhíhchando', gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádí gikwo'gít'óe'in. ³ Hewänbo hähaydi'dä' bá wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'ôephadende wänbo', gá tobáháa gínpóe wänbo ná'i t'ôephade namuu'idi gíháhpo'dân ívíyää'amídí. ⁴ Hedá ívíyää'andá shánkí gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánkí gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. ⁵ Hedi kin ívíwhäyundedá há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oewäähäa Yôesidi dímägi'i na'inbí pí'ná khó'yé âymáadân, hedi idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegí'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídí yä'dâa'in gimúnídi gínkoedipídíbo', híwó' naná' dihaydân Christ nachuu na'in gimuudi, in Yôesi ây'a'ginpí'in gimuu wänbo'. ⁷ Nabâapu'wan óeshaa-ídí wí to'wí nahíye-í'i wíyá to'wígí' nachúu-ídí, tobáháa i wíyá to'wí i tsontuü i'a'gindo wänbo'. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'igí' nachúu-ídí. ⁸ Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' dihaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegí'in.

⁹ Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoeni'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídí, gá na'ingí' ho nachuudi iví ûnp'oe ich'áaadân, hedânho Yôesi Tádádí dícháamá've-ídí t'aywó'di

wí'ây máapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hânmin gimú'dewän, hewänbo nää-á i-ádí ívíwón iví ay na'ingí' nachuudi. Hedího nää Yôesi Tádá-ádí ívíwóndí gínhanginná ta'gendi dín'aywoení'in gá iví ay wíyá ûnwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hähayda' bá wínamuupí, nää-á gihíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánkí natsonyi'i namuu'i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwóndi-á, idího dínkeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi âymáa

¹² Wí wí' to'wí Adam gin nakháwä'i' it'aywó'nan, hedí i-á it'aywó'nandi t'ähkí t'owa t'aywó'di giyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedí na'in wá' ívít'aywó'nandibo t'ähkídíbo git'aháani. ¹³ Wí tsontuü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúní t'owa wídâytsontuü'a'ginmáapí'in hedího wínatúnípí dívít'aywó'nannin. Hewänbo nää oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontuü itá'nanpídíbo'. ¹⁴ Nä'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwéhay chuwa-á t'ähkí t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídínmuupí wänbo'. ¹⁵ Háa Adam ûnpóe'indi díhá'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' nää oepáa k'aydi wínapówápí. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handa' wídänmuupí. Hääwí Yôesidi khâagipí dímä'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánkí nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'óegédí ihânge'andibo t'ähkí t'owa dit'ahán.

Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá hääwí dímä'i-á shánkí gáhäyú'i ûnmuu Adam-bí t'aywó'di ûnmuu'iví'wedi, hedi t'ähkí t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imä'i dâyhónídí, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanä ûnmuudi. ¹⁶ Hedi háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímä' iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handá' widänmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-í, hewänbo tobá báyéki wây-á t'owa báyéki t'aywó' díví'o wänbo', Yôesidi wí híwó'di hääwí wá'âapídíbo na'in dímä' waagibá idi díçhaãmáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi. ¹⁷ Hedänkun wí wí' sen it'aywó'nandibo chuwađi na'in t'ähkí díhógi. Hewänbo háa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ namuu'i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkanä-á dímä', hedi kinnân dítumáa: Tobá gint'anmuupí wänbo', i-á natú' idi díçhaãmáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi, hedi wówátsi nahándepe'in âymá've-í, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-í.

¹⁸ Hediho ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówá t'ähkí t'owagi', hedá han waagibá wí wí' ta'gedá' hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähkí t'owa ovâytu'ämídi t'aywó'di dâymáapí'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahándepe'indá ovâymääní. ¹⁹ Wí wí' to'wí Adam namuu'i háa Yôesi Tádádí óetu'an waa wí'i'a'ginpídiho t'ähkí t'owa dit'aywó'to'inpaa. Hanbá i wíyá wí' to'wí Jesus namuu'i' i'a'ginnandibo t'ähkí t'owa dínkoed dipúwí'in in Yôesidi ovâyçhaãmáa'in

t'aywó'di wídâymáapí waagi. ²⁰ Yôesi iví tsontuu imági t'owa ovâythayyamídí hâyú hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesiví séegísehkanä-á shánkí wänbo-á ûnkeepóe. ²¹ Hedihó i t'aywó'di kay'i namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwahe dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádáví séegísehkanä-á t'aywó'diví shánkí ûnkay, hedihó na'in díchaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi hedânho wówátsi nahándeip'in âykéyídí, háa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingî' i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówáyêeni

¹ Báyéki t'aywó'di dîn'owóyéendedihó Yôesiví séegísehkanä shánkí ûnkeepó'. Hedihó hân gínkhây'ä' iví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ivít'aywó'kanhúuwídí wíyá shánkí iví séegísehkanä ûnkeepúwídíbo? ² Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedihó t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípídí. ³ Na'in díp'ó'p'oe'an âykeeyamídí Christ Jesus-ádi wí'da' gimuu'in. Ti wí'úhanginnáhpí'an díp'ó'p'oe'an dihaydi i-ádi gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó'p'oe'an dihaydi, i-ádi gichuudáhá' díkhä'kw'ódi waagibá napoé, hedânho Yôesi Tádáví pínnán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'aamin âymá've-í.

⁵ I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedihó kindidi i-ádi wí'da' waagibá gipóe. Hedânkun i

nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápa-
 í. ⁶ Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa
 gimuuwän, hewänbo Jesus-ádí phé'wan deedi
 gichuu waagibá gínpóe hedânho háa gimú'de
 waagi'in wíyá wí gimúnípídí, hedá iwedá i
 t'aywó'di iwedi díma'p'ăđi-í, ⁷ gá to'wên
 dichuu'indá t'aywó' diwedi dima'pândân.
⁸ Ná'in ívíwhâyunde?: Christ-ádí gichuudá i-
 ádíbá giwówayêení, ⁹ hedi gínhanginná Christ
 nawáywówápóedí hânhay wänbo wíyá wínachúu-
 ípí. Chuwadi há'to wíyá óet'aaní. ¹⁰ Christ
 nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyí, hedi
 nää wíyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'ăhki
 nawówayêení i Tádá óehihchanmăänídí. ¹¹ Hedi
 un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ă' í'âanı'in
 hedânho wí'úvít'aywó'kanhúuwípídí. Nää-ă Jesus
 Christ-ádí ímuudi unbí wówátsi bîn'amí Yôesi Tádá
 bînhihchannamídí.

¹² Hedânkun wí'úvímăänípí i t'aywó'didi
 wovây't'aanídí, hedi unbí túu'ú iwe háa íwânpichaa
 waagi wí'úvíkanhúuwípí, ná'i túu'ú-á wáy wí
 thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo' unbí
 túu'údí t'aywó'kan wänbo yă'dâapíkan wänbo
 wíwînkamăänípí. Shánkídí kinnân úví'amí:
 Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bînmăäní gá idân
 chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'amin
 wovâymagidân, hedá unbí túu'ú t'ăhkidá
 híwó'dida' Yôesi Tádáđí' bîn'amí. ¹⁴ Nää iwedi
 t'aywó'didi wíyá wíwovây't'ankhây máapí gá
 wí'úvîwânpisó'dindepidân híwó'nin ípúwídí i
 tsontu bîn'a'gindodibo', hewänbo Yôesiví
 séegísehkanăđân wovâykhăge'do híwó'?

úvíkanhûuwídí.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhûuwí'in

15 Hedího kin napo'di hânnan nää íví'amí? Ti gínk'óe i tsontuü ây'a'ginhánú-ídí hedi kin ívít'aywó'nâamí? Hedân yoe.

16 Únpihanginnáhpí'an wí to'wíví'piye' úvímägidá igí'dá' úvít'óe'amídí hedá idá' bîn'a'ginnamídá, hedân nã'i to'wíví pant'óe'in waagi'inbá ímuu. Hedího hanbá úvíwänpit'aywó'kanhondá kindidi t'aywó'diví panho ímuu, hedá íchú-í. Hewänbo Yôesiví'piye' úvímägidá bîn'a'ginnamídí, iví pant'óe'in waagi'in ímuu,

hedi idá wovâychaamáa t'aywó'di wívîn máapí waagi. 17 Naadi Yôesi dókú'daa'o', gá tobá úvít'aywó'dodi nã'i t'aywó'diví pant'óe'in waagi'in ímú'de wänbo', nää-á pín ta'ge haydi in ta'gen háhkan wovâymägi'in bîn'a'gindodân.

18 Nää-áho t'aywó'di iwedi íma'p'ä, hedi unbí wówátsi thaa úvímägi híwó'didá' úví'äamídí.

19 Yä'dâakan ni'gedá t'ôedi íka'póya', hedânho nã'in pant'óe'inbí'gedi naadi wâyhi'máa wâythayyamídí shánkí íka'pówá-ídí. Wáymûu-áho úvít'aywó'dodi wên pant'óe'in waagi'inbá ímuuwän, hediho unbí túu'ú t'ähkídí úvít'aywó'dowän, hedá häädí wänbo t'ähkí híwó'pí' úví'owän. Hewänbo nää-á Yôesiví'piye' úvípimääní iví pant'óe'in waagi'in ímúnídí, unbí wówátsi ta'ge bîn'hûuwídí, hedânho yä'dâa'indá' ímúnídí háa Yôesi nada' waagi.

20 T'aywó'diví pant'óe'in ímuu ihaydi wí'ída'píwän unbí wówátsi ta'ge bîn'hûuwídí. 21 I t'aywó'di hääwí úví'andidi nää wovâywóeda'mä', hedi hândidan nã'i t'aywó'didi wovâykhäge'nan?

Wéngédí wänbo yoe. I t'aywó²di úví²o²i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewän. ²² Hewänbo t'aywó²di iwedi íma²p'ändi nää-á Yôesiví pant'ôe²in waagi²in ímuu, hedi idi wovâykhäge²do² yä²däa²in ípúwídí. Hedi Yôesiví²piye² úvímägidihó wówátsi nahánde²í²in bînkéyí. ²³ T'aywó²digí² ívít'ôe²andá chuwa-ân na²inbí wá²âa-á gínmúní. Hewänbo Jesus Christ na²inbí tsondi hay²i-ví²in gimuudá, in wówátsi nahánde²í²in Yôesi Tádádí dímä².

7

Paul khóhtsaä i'gedi ita²do² hedânho wíyá hääwi giháhpúwídí

¹ Tí²úuwin páadé²in, tsontuü i'gedi úhanginná²nin ímuu, hediho wâyhí²khây²máa kinnân: Úhanginnáhpí²an únkây²ä² ná²i tsontuü bîn²a²ginnamí²in háyú wówátsi úntä²än diwe pu²wahaydá². ² Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaä²ändi-á únkây²ä² iví sedó-ádída² natháa-í²in háyú wówátsi thaa iví sedó úntä²än diwehay. Hewänbo iví sedó únchuu ihaydáho iví sedó-ádí wíyá wínawhi²änpí. Hannânho natû² in khóhtsaä tsontuü. ³ Hedi wíyá pi²wí sendádí ithayedá wa²di iví sedó únwówáyidibo², iví sedóví²piye² it'aywó²do². Hewänbo iví sedó únchuudáho in khóhtsaä tsontuü iwedi nawhima²p'ä, hediho wíyá pi²wí sendádí ikhó²yä²dáho t'aywó²to²i wínamúní.

⁴ Un wá² kin waagibá únpo², naví tí²úuwin páadé²in. Christ-ví túu²ú únchuu ihaydá un wá² íchuu waagibá únpoé hedi kindidi ná²i tsontuü

Moses itaʔnan diwedi wovâywiye. * Hediho nää-á únkoedi wíyá toʔwíwíʔ ímúníʔin, i toʔwí nawáywówápóeʔi-ân i namuu. Hediho nää-á ivíʔ gimuuđi gínkoedi híwóʔdi háäwí Yôesi Tádágíʔ ívîʔâamíʔin. ⁵ Háa giwânpidaʔ waagi ívítʔaywóʔdođi naʔinbí wówátsi âyhonwânhoʔ, hedi ihaydá wíyá shánkí ívítʔaywóʔnamíʔin gidaʔpoʔ náʔi tsontuų gitʔoʔdi, hedi chuwa iwe gipóyaʔwân náʔi tʔaywóʔdidi naʔinbí túuʔú dîntsonmáadíboʔ. ⁶ Hewânbo nää-á i tsontuų iwedi gimaʔpʔă. Nää-á Christ-ádí gichuu waagibá gínpoʔdi i tsontuųđi wídítsonmáapí. Nää-á wíyá tsʔaabi gihâhpóe Yôesi âyʔaʔginmäänídí i Yäʔdâaʔi Pʔoewaahâadi díháʔo waagi, háa ívîʔowân waagá yoe i tsontuų nataʔmuuʔiʔ âyʔaʔginnamídí ívísóʔdinde ihayđi.

Wáyyedí shánkí i tsontuų gínhanginnândi shánká ívítʔaywóʔdoʔ

⁷ Hedi ti gitúní náʔi tsontuų-á tʔaywóʔdi namuu gin? Hedân yoe. I tsontuųđidaʔmânho dînkeeyan háäwí taʔgendi tʔaywóʔdi namuuʔin. Gá kinnân: I tsontuų-á natûʔ,

Hääwí wíyá toʔwí ûnkʔwʔdiʔ wíʔídaʔípí.

Han natúnípidá háʔto naa dînhanginnáníwân wíyá toʔwíwí háäwí odadaʔdi dáyʔaywóʔdoʔin.

⁸ Hewânbo háʔin tsontuų iʔgedi ohâhpóe ihaydá shánkí dáyʔaywóʔnamíʔindá odaʔpóe, hediho wíyá i háäwí navíʔ namuupíʔ shánkí owânpidaʔ. Hewânbo i tsontuų nakʔóepidá háʔto

* **7:4** Náʔi híʔ wínatuʔdaʔpí wígínkhâyʔâhpí i tsontuų âyʔaʔginnamíʔin, hewânbo natuʔdaʔ-á, wígíntáypí i âyʔaʔginnamíʔin hedânho Yôesidí dícháqamáʔve-ídí tʔaywóʔdi wíʔâyamáapí waagi, gá Jesus-víʔpiyeʔ ívîwhâyundedá han dícháqamáadân.

ta'gendi dîhanginnáníwän dáy't'aywó'nannin.
 9-10 Naa o'ân owówámuu'in wa' Yôesiví tsontuú
 oka'pówápí ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsontuú
 natú'in wídínkhây'ähpí wíyá to'wíwí hääwí
 oda'i'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká
 dáy't'aywó'namí'indá oda', hedi ochuu waagibá
 dîhanginpóe. Hediho tobá na'in wówátsi äykéyídi
 Yôesidi iví tsontuú dímägi wänbo', naa-á in
 chuwaḍá' dínkán. ¹¹ I tsontuú i'gedi oháhpóe
 ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontuú i'gedi
 namuu'in dínkaayan, hedi ná'i t'aywó'didibá díhay
 waagibá dînpóe.

¹² I tsontuú Moses ita'nandi-á Yôesiví'wedi
 na'ää, hedi t'ähkí i hí' iwe nata'muu'i yä'dâa'i-á
 ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di
 tsontuudi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe.
 Navi t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewänbo
 tobá ná'i tsontuú-á híwó'di namuu wänbo', naa
 dáy't'aywó'nandânho i tsontuú natú chuwa iwe
 díkáani'in. Hediho dîhanginpóe ta'gendi háawi
 i t'aywó'di namuu'in. I tsontuudân dînthayyan
 t'aywó'di-á hânho yä'dâapî' namuu'in.

*Hääwídi na'inbí pí'nä khó'yé dîhänbo waagibá
 gínpo'*

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'oewaahâadi ná'i
 tsontuú dímägi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí
 háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá
 t'aywó'diví pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa
 wídîhanginnáhpí háadí kin waagi dáy'o'in. Tobá
 híwó' okanda' wänbo', híwó' wídáy'opí, hewänbo i
 híwó'pí' dót'ay'i-á ihayḍá' dáy'o'. ¹⁶ Hedi híwó'pí'
 ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáy'odá, iwedi

nakeepo[?] naa ochanpo[?]in i tsontuu-á híwó[?]di-ânkun namuu[?]in. ¹⁷ Hediho náá-á naa-á wí[?]bo i wó[?]muupí ha[?]wâagi dáy[?]o[?]i[?], hewänbo i t'aywó[?]di naví pí[?]ná dînk'ôndidân kin waagi díkando[?]. ¹⁸ T'owa-ân omuudi háäbo híwó[?]di naví pí[?]ná k'ó[?]yé wídînk'w'óhpí. Ná[?]i-á dînhanginná gá tobá híwó[?] okanda[?] wänbo wídînkoedipídân. ¹⁹ Wiyá otúní: I híwó[?]di okanda[?]i-á wídáy[?]opí, hewänbo i híwó[?]pí[?]-áho dáy[?]o[?], oda[?]pí wänbo[?]. ²⁰ Hedi i okanda[?]pí[?]-á dáy[?]andáho[?], naa-á wí[?]bo i wó[?]muupí ha[?]wâagi dáy[?]o[?]i[?], hewänbo i t'aywó[?]di naví pí[?]ná dînk'w'ôndidân kin waagi díkando[?].

²¹ Hedânkun kin waagi háädi wänbo t'ähki dînpó[?] naa: Híwó[?] okanda[?] wänbo[?], shánkí wídînbâpu[?]wanpí dáy[?]t'aywó[?]namídí. ²² Naví pí[?]ná k'ó[?]yé-á ochanpo[?] Yôesiví tsontuu-á híwó[?]dida[?] namuu[?]in. ²³ Hewänbo dînhanginná háädi wänbo t'ähkí naví túu[?]ú t'ähkí iwe wiyá pí[?]wí háäwí nayí[?], i-á naví híwó[?]di ánsaa-ádí ihänbo waagibá, hedi naví túu[?]ú iwedi owänpit'aywó[?]dikanda[?]di wí pant'ôe[?]i waagi opo[?]. ²⁴⁻²⁵ Hedi kindidiho naví pí[?]ná k'ó[?]yé-á ta[?]gendi Yôesigí[?]dá[?] ot'ôeda[?]. Hewänbo naa t'owada[?] omuudi dáy[?]t'aywó[?]do[?]. Áhkhi[?]yowän, to[?]dan díkhäge[?]namí naa, hedânho ná[?]i túu[?]údi chuwa iwe wídíkáanípídí? Naadi Yôesi Tádá dókú[?]daa[?]o[?] gá Jesus Christ i shánkí natsonyi[?]i namuu[?]idáho díkhäge[?]dodân.

8

I Yä[?]dâa[?]i P'oewaqa[?]hâädi na[?]in díkhä[?]ge[?]máa na[?]inbí wówátsi yä[?]dâa[?]i âyhúuwídi

1 Hediho nää-á in toʷwên Christ Jesus-ádi dimuuʹindá Yôesi Tádádí wíʹovâytuchänú-ípi, 2 gá Christ Jesus-ádi wíʹdâʹ waagibá gimuudi i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa i wówátsi napäyiʹiʹ ûnkoedidân dímaʹpʹädi-ídi tʹaywóʹdiwedi hedá chuwa iwedá. 3 Naʹindá tʹowadaʹ gimuudi wíʹgikaypi, hediho Yôesiviʹ tsontuʹ ihay wíʹâyʹaʹgindopi hedânho tʹaywóʹdiwedi dînʹaywoenídí. Hewänbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedi dînʹaywoenídí. Kin iʹamídi iví ay dînsan wí tʹowa napáa-ídi, naʹin kaypiʹin tʹaywóʹtoʹin tʹowa waagibá napóe, hedi tobá tʹaywóʹdi wíʹiʹanpi wänbo naʹinbí tʹaywóʹdi gínmuudi nachuu. Handidiho náʹi tʹaywóʹdi-á óetʹan, hedânho tʹaywóʹdidi naʹin wíyá wídítʹaanípidí. 4 Hedi kin iʹan hedânho Yôesiviʹ tsontuʹ natú waa naʹinbí wówátsi taʹge âyhûuwí. Hedi nää-á háa giwänpidaʹ waagidaʹ wíʹívikanhonpi, hewänbo háa i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa natú ivíʹamí waagân.

5 In toʷwên háa diwänpidaʹ waagi díviʹoʹindá häädi wänbo tʹahkiʹ díviʹánshaaʹo hääwí dikandaʹ iʹgedidaʹ, hewänbo in toʷwên háa i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa nadaʹ waagi díviʹoʹindá häädi wänbo tʹahkiʹ díviʹánshaaʹoʹ i hääwí i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa nadaʹpóeʹiʹ. 6 Hedi háa giwänpidaʹ waagi ivíʹamíʹin niʹgedidaʹ ivíʹánshaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâadi dítuʹan waagi iʹgedi ivíʹánshaamáadá taʹgennin wówátsi-á híhchan ánshaa-á gínʹäá-í. 7 Hedânkun wí toʷwí háa nawänpidaʹ waagi iʹamíʹindáʹ iʹánshaaʹodi Yôesiviʹ hânbiʹ waagiʹbá namuu, gá Yôesiviʹ tsontuʹ wíʹiʹaʹgindopidân, hedi wíʹûnkoedipi

ôn'a'ginnamídí. ⁸ Hedi ki'min t'owadá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesiví P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'nä khó'yé únthaadá háa i natû' waagi úvíkanhûuwí, háa íwänpida' waagida' bá yoe. Wí to'wí iví pí'nä khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ônsandi' imáapídá Christ-ví' wínamuupí.

¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'nä khó'yébo bînmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahándepí'in wovâymä', gá Yôesi Tádádí wovâychaamáadân t'aywó'di wívínmáapí waagibá.

¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewáywówápa, hedi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'nä khó'yé únthaadá, i Tádádí undá wíyá wovâywówápa-í, Christ Jesus óewáywówápa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesiví P'oewaahâa unbí pí'nä khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymääni.

¹² Hediho tí'úuwín páadé'in, nää-á hääwí giphaamuu waagibá hääwí híwó'di gínkhây'ä' íví'amí'in, háa giwänpida' waagida' bá yoe. ¹³ Háa íwänpida' waagida' unbí wówátsi bînhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímägidáho wovâykhäge'namídí i t'aywó'di unbí túu'údí úví'o'i bînyâa'amídí, kindidânho in ta'gennin wówátsi bînkéyi.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesiví P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesiví ây dimuu. ¹⁵ Yôesiví P'oewaahâa bînkê' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadé'dí íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyséegíhógi Yôesi Tádáví ây ímúnídí,

hedânho Yôesiví'piye' úvíyûusu'o' ihaydá wí'ínbo bínkháyǎ'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yǎ'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbí pí'nǎ khó'yé díhangin'ândo' Yôesi Tádáví ây gimuu gin. ¹⁷ Hedi iví âyho gimuudi i hääwí iví âygi' iwiyekw'ódi'i' âyhóní. Christ-ádí wé'ge ná'i hääwí âyhóní. Christ-ví'in gimuudibo âyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hediho i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípaa-í.

Tobá nää t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á hää t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di hääwí Yôesidi dínkhâymáa i'gedi dáy'ánshaamáadi, naa ochanpo' nää oepáa k'aydiwi t'ôephade-á hääbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hää t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'ôenídí na'in ta'gendi iví ây gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshaamägi hääwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i hääwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i hääwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídi. Kindidi owáy Yôesi Tádáví ây chuwa iwedi dima'p'ändi hää t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedí, ná'i hääwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytû' waagibá, ná'i hääwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpídi. ²³ Hedi kin waagi wí'únpo'pí ná'i hääwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytû' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'ôndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in iví ây gipúwídi

díséegíhógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dînpáa-ídi wá' gitsíkhakw'ó. Hedí dínkeeyamídi han dínkhâymáa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímăgi. ²⁴ Yôesidi dîn'aywon dihaydi waabo nă'i napúwídi ívitsíkhahon. Wí to'wí wí hăäwí itsíkha'máa'i ho ikê'dáho?, hedáho wa'di winatsíkhapí. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí hăäwí ho ikê'di? ²⁵ Hewänbo hăäwí âykê'pí' wa'di âytsíkha'máadáho?, nakhây'ä' gibo'atä-í'in tobá wó'ondi âytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yä'dâa'i P'oewaahâada díkhäge'do'. Kaypí'in gimuudi wáyyédi wígyûusuhápi, hedí i hí' wí'âyshaadepídi gínwänpihaytú'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâada na'ingí' Yôesi Tádá óhéé'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hăäwí na'inbí pí'nă khó'yé gínkw'ó'di', hedího ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagí' iyûusu'odân.

Yôesidi na'in díséegítho hăäwídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi

²⁸ Nă'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', nă'i hăäwí napo'idiho Yôesi-á híwó' ikhâymáa in to'wên i óséegi'ingí', innânkun iví'in ûnmúnídi ovâytukánnan, í'ánshaamăgi waagi. ²⁹ Hăn'oebo ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagít'óe'in, hedí iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúní

hedá naʼindá báyéki tíʼúuwín waagiʼinbá-á. ³⁰ In toʼwên haʼmin dipúwíʼin Yôesi Tádá iwéhpêʼan dimuuʼindá idi ovâytukánnan ivíʼin ún múnídí, hedi ivíʼin ún múnídí ovâytukánnandá natú tʼaywóʼdi wídâymáapíʼin waagiʼin dimuu, hedi náʼin tʼaywóʼdi wídâymáapíʼin waagiʼin dimuuʼin ovâytuʼannindá heʼennin ovâypáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, náʼi háäwí tʼähki iʼgedi gínhanginnândi, náä-á taʼgendi náʼin gínkoedi gitúnídí: Yôesi Tádá-á naʼinbíʼnäpiyeʼ namuudiho toʼwídí wänbo háʼto dítʼaaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepídi iví ay Jesus imági naʼin tʼowa tʼähkigiʼ nachúu-ídi. Hedi kin iʼandânkun, nakhâapídi tʼähki wéʼgeʼi híwóʼdi háäwí wáʼ taʼgendi dímäáni. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natúʼdiʼ in toʼwên ovâydeʼmannindá tʼaywóʼdi wídâymáapíʼin waagiʼin dimuu, hedânho toʼwí wänbo wíʼúnkoedipí taʼgendi dítʼaywóʼdichänú-íʼin. ³⁴ Hediho toʼwí wänbo wíʼúnkʼóepí natúnídí naʼinbí tʼaywóʼdi gínmuudi gínkhâyʼäʼ dítuchänú-íʼin, gá Christ naʼin gimuudi nachuudân, hedá wiyá shánká háäwí-á iʼan, i-á nawáywówápóe-á, hedi náä-á Yôesi Tádávi koʼdínädá naʼán, hedi iwedí naʼingíʼ dînyûusuʼodiho Yôesi Tádá dîndaʼmáa.

³⁵ Christ-di díséegídi toʼwídí wänbo háʼto díwiyé-í ivíʼwedí, tobá âytʼôephadende wänboʼ, háa sehkanäwóʼ naʼinbí thaa gínmuu wänboʼ, háa naʼinbí whäyu gínmuudi tʼowadi díyanákiʼo wänboʼ, háa koegiʼ-á awegiʼ-á gíntáy wänboʼ, háa díwhaʼamíʼindá dítʼahänú-íʼindá tʼowa didaʼ wänboʼ. ³⁶ Kin gínpoʼ háa Yôesivi tãʼnin diwe

nata'muu waagi:

Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuudibo na'indá hãädi wänbo t'ähkí dít'akhanukhây'o'.

Wên k'úwá ovâyt'ahánú-í'in gimuu waagi t'owadi dímaa.

³⁷ Hewänbo tobáháa ná'i t'ähkí gínpo' wänbo?, wéngedí wänbo wídít'aanípí, hewänbo na'indáho git'ampo', gá Christ i díséegí'i namuudân, hedí díkhäge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoedíwhäyunde hãäwídí wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádáví séegí iwedi, ná'i séegí-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'ídi dímägi. Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo?, há'to iwedi giwiyedée-í. Makówáwin t'ôepa'aa'índi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oewaaahâaví tsonnindi hediháa wáy wíyá to'wí tsonkhuu imáa'ídi. Tobáháa napóe wänbo náa háa páadépiye' gimän diwe, háa hãäwí oepáa kw'áye hediháa nansoge núgé na'ändídi, háa wáy wíyá hãäwí nakhí'yendídi há'to iví séegí iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádi in Israel t'owagi' ovâ'an waa

¹ Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wídáyhòeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'oewaaahâadá naví pí'ná khó'yé donmáadi díhangin'ândo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá naví pí'ná khó'yé hãädi wänbo t'ähkí otaachanpo' dáy'ánshaamáadi naví t'owaví'gedí, indá náa oepáa k'aydi naví maatu'in dimuu. Híhchangídi Christ-ví'wedá owiyedée-í, kin naa dînpóe'índi ovâykhäge'namídáho'. ⁴ Indá Israel-ví ây

iwedi⁷inbá dimuu, hedi Yôesi Tádádí ovâyhógi iví sówé⁷ây waagi⁷inbá dimúnídí, hedá idá iví sa⁷wó⁷di kohthay iví⁷wedi ún⁷ä⁷i⁷ ovâykeeyan. Háa iwéhpêe⁷annin in Israel⁷inbá ovâytu⁷an, hedá iví tsontuu-á ovâymägi. Ovâyyyéye háa óe⁷a⁷ginmäänídí, hedá háa ovâykhâymáa⁷in ovâytu⁷an. ⁵ In hăn⁷oe⁷in se⁷daa-á nă⁷in Israel⁷inbí thehtáy pahpá⁷in dínmuu, hedi Christ nat'owapaa ihaydi inbí⁷wedi⁷ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedi t'owa dínkhây⁷ä⁷ hánhay wänbo t'ähki óetége⁷bé-í⁷in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel⁷in t'owa ovâytu⁷an waaho i'an

⁶ Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá nă⁷i t'ähki dâymáa wänbo⁷, Yôesi-ádi wídimuupídân. Naa wó⁷tú⁷pí Yôesi Tádá-á wí⁷i⁷a⁷ginpí⁷in iví tuu imägi⁷in, hewänbo kinnân napo⁷: Báyékí in Israel- ví ây iwedi⁷indá kodi⁷nin Israel⁷in wídimuupí, * ⁷ hedá wá⁷ t'ähki in Hudíyo iwedi⁷indá Abraham-bí kodi⁷nin ây iwedi⁷in wídimuupí iví tûu ún⁷oe diwänpimuudíbo⁷, hewänbo kinnân Yôesi Tádádí óetu⁷an Abraham:

Uví ay Isaac úmuu⁷iví ây iwedi⁷inda⁷mânho ta⁷gendi uví tí⁷úugé kă⁷ä⁷in kin ovâytu⁷âamí.

⁸ Nă⁷i hí⁷ kinnân natu⁷da⁷: T'ähki Abraham-bí tûu ún⁷oe-á Yôesi Tádá ví ây wídimuupí, hewänbo in to⁷wên háa Yôesi Tádá iví tuu imägi waa di⁷âypuyä⁷in, inbí⁷gedida⁷mân gitúní ta⁷gendi

* **9:6** Wí to⁷wí kodi⁷di Israel-i namúnídí únkhây⁷ä⁷ ta⁷gendi Yôesiví⁷piye⁷ iwähýú-í⁷in.

Abraham-bí ây iwedi'in dimuu. ⁹ Kinnânho Yôesi Tádádí iví tuu Abraham óemägi háa ônkhâymaa'in: Wí paayo nää iwedi uví'piye' owáy'ää-i, hedi ihaydá uví kwiyo Sarah wí enúkay ho i'aypuyäkhâymaa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yôesi wiyá shánkí natú. Rebecca-di wên kwâati ovân'ayyan, hedi in áyyää-á wí'da' tádá dânmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpâa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyää da'aypuyäpidíbo', wa'di háawên dân'anpidíbo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yôesidi Rebecca kinnân óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úuge'ígí' it'ôe'amí.

Hedi Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídí i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i', háawên díví'annin namuudidá'ba yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yôesi Tádá-á iví ta'nin diwe kinnân natú':

Jacob-á dóde'man, hewänbo iví pá'dây Esau-á dóyoe'gi'an.

Wígínkhây'ähpí gitúní'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúní Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wiyá to'wí óeyoe'gi'odá' Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'amídí, hediho Moses óetu'an,

To'wí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wí'piye'

osehkanäkanda'i-áho

dósehkanä'amí.

¹⁶ Hedânkun Yôesiví iya ûnmuudíbo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawänpida'díbo-á yoe, háa isó'díndedíbo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádáví ta'nin diwá

ûnta?muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay?i óetu?an waa, kinnân:

Naadi wînk'û? untsoncha?nídí
 hedânho háa wíkhâymaa?in namuudi naví kay
 dînmuu?in donkeeyamídí,
 hedá náä oepáa k'aydi t'âhkí t'owa háawi naa
 omuu?in dínhanginnání.

18 Hedânkun Yôesi háa nada? waa i?odi wáy wênbí?piye? na?iyapo?, hedá wây-á wëndá t'óyanpí?in dimúni gin ovâykannan.

19 Ma?di wí to?wídí dítsikáyi?ní naa, “Ha?wâagi Yôesi i?odá háadan idi in t'owa ovâytl'e?p'ídénde?? Tóebo wí?ûnkoedipí Yôesi óekhâ?amídí i?amídí háa nada? waagi.” 20 Hewänbo naadá i kin natû?di kinnân dótu?amí: “To-an unmuu Yôesi nâatwhännamídí, t'owa?ayda? unmuudi? Ti wí nat'údí ûnk'óe i nat'úpa?i? óetu?âamídí, ‘Wí?úkhây?âhpí háa omuu waagi naa dípaa-í?in? Hedân yoe. 21 I nat'úpa?i-á ûnk'óepí?an i pí?indi hääwí nada?i? ipáa-ídí. Ná?i pí?in diwedibo? ûnkoedi wên nat'ú sa?wó?gí?inda? ipáa-ídí, hedá wây-á hääháakangi?indá.”

22 Hedânho Yôesi Tádá wá? ûnk'óe kinnân i?amídí: Tobáháa nada? wänbo ikeeyamí?in hânho nat'ay?in t'owaví t'aywó?di dínmuudi, hedá iví kay ûnmuu?in âytáa-í?in nada? wänbo-á, owáy oedi i-á nabo?atâdí itsíkha?o? ovâytechänú-ídí in to?wên inbí t'aywó?di dínmuudi nat'aydi, inbáho? ovâyhánú-í?in dínkhây?ä?. 23 Hedá wá? nada? in to?wên iví iya ônhógi?in ovâyhangin?ânnamí?in háa hay?i i namuu?in, inbá páadédíbo? ovâyde?man báyéki híwó?di hääwí dâyhónídí. 24 Hedi na?innân

gimuu in Yôesi Tádádí dítukánnannin iví iya áyhónídí. Wáy wëndá Hudíyo gimuu, hewänbo wây-á wíginuupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedí Hosea-á hăn'oe ita'nan:

In to'wên naví t'owa dínmuupí'indáho
naadi dovâytu'ámí naví t'owa gin.

In to'wên naadi wíðovâyséegípíwän,
indá nää-á in to'wên dovâyséegí gin
dovâytu'ámí.

²⁶ Hedí wáy Yôesidi wáymûu ovâytu'an diwe, “Undá naví t'owa wí'ímuupí” gin,
iwebáho nää-á ovâytu'âámí “Yôesi i
nawówáyí'iví ây” gin.

²⁷ Hedá hăn'oe Isaiah-á in Israel t'owaví'gedí
kaygí'di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyékí diyi
wänbo?, háyú okhá i mâap'oe k'áygé ð'ge
nakw'ó' dihaybá,
wên háyúdída' ovây'aywoení,

²⁸ gá Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípídí iví
tuchänu ibowá-ídí nää oepáa k'aydí, háa
natú waagi.

²⁹ Isaiah wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i hääwí t'ähkí itsonmáa'i namuu'idí
wên tí'úugé kã'ää'in dínyoe'anpídá,
giháäníwän in t'owa Sodom búu'úwindádí
Gomorrah-windádí t'ähkí dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesiví'wedi dipedee

³⁰ Hedího háa ots'antú waa kinnân natú'da?: In t'owa Hudíyo dimuupí'in dívíwhäyundedí dipóe in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaámáa'in t'aywó'di wíðây máapí waagi, tobáháa hádídí kí'min

dipúwí'in dâytuwämäapí wänbo? ³¹ Hewänbo in Israel-'indá dâynuwände hádídí t'aywó'di wíðâymäapí'in waagi'in dipúwí'in, hewänbo wíðâyshaadepí. ³²⁻³³ Hedí háadan wíðâyshaadepí? Gá dívíwänpiwhäyú-íví'wedí dívíkhäädédân híwó' díví'amídí hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-ídí t'aywó'di wíðâymäapí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádáví ta'nin diwe i'gedí nata'muu'i' iwe dip'idedí dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natû':
Bít'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'ba namuu, t'owa iwe dip'idedí dikanunde?
hewänbo to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dicanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.
†

10

¹ Tí'úuwín páadé'in, pín ta'ge haydi Yôesi Tádá dóda'máa naví t'owa in Israel-'in dimuu'in ovây'aywoenídí. ² Ta'gendi wáytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmäáni'in, hewänbo piháa dívísó'dinde díví'amídí. ³ Ho wídínhanginnáhpí háa Yôesi i'o'in hedânho idi t'owa ovâyçhaamá've-ídí t'aywó'di wíðâymäapí waagi, hedího indá dâytuwämäa hádídí ha'min wí'bo dívípipáa-ídí, hedího háa Yôesidi kin ovây'amí'in wíðâyhóndepí. ⁴ Nääho t'ähkí in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'indá wíyá ho wídíntáypí dívísó'dêe-ídí i tsontuu dâya'ginnamídí hedânho dipúwídi in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wíðâymäapí waagi.

† **9:32-33** Christ-á i k'uu namuu, hedí iví'piye' wíðíwíwhäyundepídí dikanunde waagibá dínpóe.

5 In t'owa dívísó'đinde'in Yôesiví tsontuü dâý'a'ginnamídí hedânho Yôesidi ovâyçhaámá've-ídí t'aywó'đi wíđây máapí waagi, inbí'gedi Moses kinnân ita'nan:

Wí to'wí t'ähkí Yôesiví tsontuü i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

6 Hewänbo kinnân nata'muu in to'wênbí'gedi inbí whäyü dínmuuđi Yôesidi ovâyçhaa'in t'aywó'đi wíđây máapí waagi:

Wí'ítúní, "To'wí ûnkhây'ä' makówápiye' napée-í'in."

(Nä'indá natu'da', Christ óedaa'amídí makówáđi nawhawe'ä-ídí.) Hedá wá' nata'muu:

7 Wí'ítúní, "To'wí ûnkhây'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhání'in."

(Nä'indá natu'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-ídí óewówápaa-ídí.) 8 Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tu-á undádího nayí,

unbí sóedí ítúní hedí unbí pí'ná khó'yé-á bînmáa.

Hedí nă'i tuü whäyü i'gedi namuu'i-á t'owa âyt'ôe'o'. 9 Hedânkun t'owaví páadépiye' ítúđi Jesus-á i shánkí natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi Tádádí wíyá óewáywówápaa'indá unbí pí'ná khó'yé-á úvíwhäyundedi, wovây'aywoení, 10 gá na'inbí pí'ná khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedá Yôesi Tádádí díçhaamáa t'aywó'đi wí'ây máapí waagi, hedí iví'piye' ívíwhäyunde'in gitúđá, dîn'aywoení. 11 Yôesiví ta'nin diwá ûntû',

In to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.

12 T'ähkí t'owagí? handá? napo?, in Hudíyogí?indá, in Hudíyo dimuupí?ingi?indá wá?, gá t'ähkí t'owagí? wí?dä? wí shánkí natsonyi?i na?ändän, hedí idá báyéki híwó?di ovâymä? in to?wên iví?piye? dívíyûusu?annin ovâykhäge?namídí. 13 Yôesiví tã?nin diwá ûntû? waagi:

To?wên i shánkí natsonyi?iví?piye? dívíyûusu?andi di?aywonda?póedí idá ovây?aywoení-ákun.

14 Hewänbo hádídän iví?piye? kin dívíyûusu?amí iví?piye? wídívíwhäyundepídí, hedá hádídän dívíwhäyú-í iví?gedí wídínhanginnáhpídí, hedá hádídän dínhanginpúwí to?wídí iví tų wí?ovâyt'ôe?anpídí, 15 hedá hádídän wí to?wídí ovâyt'ôe?amí Yôesidi wí?óesanpídí? Kinnân Yôesiví tã?nin diwe nata?muu:

In to?wên wí híwó?di tų dâymáyä?inbí ahtaa-á sa?wó? dínkeet'ôe.

16 Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yôesiví híwó?di tų wídâyséegi?anpí. Kinnân itã?nan:

Na?inbí Sedó Yôesi, wên häyúhaydida? t'owa i hääwí naví?wedi dit'oe?i? dívíwhäyü.

17 Hedánkun Yôesiví?piye? ívívíwhäyú-ídí, gíntáy iví tų git'ôe-ídí, hedá nã?i tų-á git'o? wí to?wídí Christ-ví?gedí dít'ôe?odi.

18 Héyâa in Israel-?in, ti Yôesiví tų wídít'oe?an? Dít'oe-ákun, Yôesiví tã?nin diwe ûntû? waa:

Yôesiví tų-á nää oepáa k'aydi t'ähkí ûntųmää, hedího t'owa t'ähkí wáyýé t'ähkí dikw'ó?nin nã?i tų dínpówá.

19 Hedânkun in Israel-[?]in dínhanginnândákun háa Yôesi ikhâymáa[?]in. Kin Moses páadé ita[?]nan háa Yôesidi ovâytu[?]an waa:

Wây-á pi[?]wên t'owa dimuu[?]in naadi
dovây[?]aywondibo wâythúukannamí,
Háa há[?]in t'owa hangintan dâymáapí[?]ingí[?]
dovâykhâymáa[?]in namuudi wây[?]t'e[?]ya[?]namí.

20 Hedá Isaiah-á shánkí kay[?]indá ihí[?]máadi ná[?]i
Yôesiví hí[?] ûntú:

In to[?]wên naa wídítuwämáapí[?]indi naa díshaa.

Inbí[?]piye[?] dáykeeyan, naví[?]gedi ditsikayipí
wänbo[?].

21 Hewänbo in Israel t'owavi[?]gedi Yôesi kinnân
ihí[?]máa:

Häädí wänbo t'ähkí okhóewaa[?]än ná[?]in t'owa
dovâyséegí[?]amídí,
tobá wídí[?]a[?]ginmáapí wänbo[?]
hedá naví[?] tuj dînyoegi[?]o wänbo-á.

11

*Yôesidi in Israel-[?]in ovâyséegísehkanä[?]andiho wáy
wên in ovâyde[?]man*

¹ Hedího ti gi[?]âaní Yôesi Tádá iví Israel-[?]in
t'owa iyoegi[?]annin? Hedân yoe. Naa wá[?] Israel-
wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedí[?]ibá
omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedí[?]bá omuu.

² Hedího Yôesi-á iví t'owa wí[?]iyoegi[?]anpí, indá
hän[?]oebo ûnhanginná iví[?]in ûnmúní[?]in. Ta[?]gendi
un ûnhanginnáhpí[?]an háa iví ta[?]nin diwe Elijah-
ví[?]gedi ûntú[?]nin. Elijah-di in Israel-[?]inbí[?]gedi
Yôesi óehí[?]máadi kinnân ovây[?]t'e[?]p[?]íde:

³ Na[?]inbí Sedó, t'ähkí in wé[?]ge[?]in uví tukhe[?]min
wônt[?]ahánú,

hedá t'ähkí uví antâa-á wônnyayú.
Naada'mân ote'dee, hedí t'owa hádídí naa
díhéyí'in dituwäyi'.

⁴ Hedí kinnân Yôesidi óetu'anpí'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä' dovây'áyíngimáa
hedí wa'di naví'näpiyebo dimuu,
indá Baal-ví páadépiye' wídívídé'gendikw'ódipi
óe'a'ginmäänídí.*

⁵ Nää wa'di hanbo napo'. Yôesi-á
naséegísehkanát'óedí wa'di wên háyú haydí
Israel-'in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn.

⁶ Hewänbo iví séegísehkanä ûnwänpimuudibo Yôesidi
ovâyde'man, hääwí híwó'di díví'andidída'ba
yoe. Hedí hääwí híwó'di indá díví'andidibo
idi ovâyde'mandáho', há'to iví séegísehkanä
ûnmuu'idída' ovâyde'mamíwän.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'ähkí in Israel-
win t'owa wídínhanginpóepí hádídí dipúwí'in
in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di
wídâymapí waagi, hewänbo in to'wên Yôesi
Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedí
in wé'ge'indá t'óyanpí'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádáví
tä'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedí kinnân
nata'muu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypedee'an,
hedí tsée nakeet'óepí'-á, oeyay nat'o'pí'-á
ovâymägi,

hedí nää thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

⁹ David wá' hán'oe inbí'gedibá natú,

* **11:4** Baal-á wí hääwí wí sen waagibá ûncháa'i namuu, i-á in
wé'ge'in t'owa dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí.

Báyékí hääwí dínkw'ó'dibo di'ánde híwó' dínpo'in,
 hewänbo Yôesi dóda'máa ná'i hääwí
 dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhêe'in
 waagibá dínpúwídí,
 háa hääwí iwe dip'ídedí waagibá dínpúwí iwe
 dikanú-ídí,
 hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

10 Ditsíkhämugí't'óe waagibá dínpúwí hedânho
 wídínkeet'ôenípídí,
 hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu'ú-á
 dínbé'gayní dínhékhháadí waagibá.

11 Hedího hânnan natu'da' ná'i otú'i'? Ti
 natu'da' ná'in Israel-'in t'owa dikanu'in wiyá
 há'to dikwinudée-í waagibá dínpóe? Hedân yoe.
 In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yôesidi
 in Israel-'in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon,
 hedí iwediho' in Israel-'in t'owa wá' hânho didá'í
 hanbá dínpúwí'in. 12 In Israel-'in t'owa pedee iwe
 dipówádí Yôesiví'wedi dívihânge'an, hebo iwedi
 t'ähkí in wé'ge'in t'owa Israel-'in dimuupí'in
 Yôesiví tuu dâyhógi, hedí handidân dikodit'owapaa
 waagi'inbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win
 dívíwhâyunde'in shánkí báyékí dipóe ihaydá, in
 wé'ge'in t'owa-á wá' wiyá shánká híwó' dínpúwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

13 Un Hudíyo ímuupí'in, náa-á undá
 wâyhí'khâymaa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye'
 dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyékí
 dín'a'ginmuu'in. 14 Hääwên naadi wây'o'in
 namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá
 Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i tuu
 un wâymä'i dâyhónídí, hedí kindidi wáy wên

in wáʔ ovâyʔaywoení. ¹⁵ Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegiʔan dihaydi idi in wéʔgeʔin t'owa t'ämäpiyeʔ nää oepáa k'aydi dithaaʔin ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegiʔan dihaydá, shánkí wänbo híwóʔ namúní, ihaydá indá chuʔin diwáywówápóeʔin waagiʔinbá dimúní.

¹⁶ I páadéʔi pává dâywahkêʔi Yôesi óemägidá, t'ähkí i wéʔgeʔi pává wáʔ ivíʔdaʔ ûnmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemägidá, i waʔyáy khóe wáʔ ivíʔbá ûnmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekhähkídiʔin waagiʔinbá dimuu, hewänbo wáy wên in diwedi waʔyáy khóe dâyts'âʔi waagiʔinbá dimuu, hedi un Hudíyo ímuupiʔindá wên olive tay nawänpisôeʔinbí waʔyáy khóe waagiʔinbá-á ímuu, nãʔi waʔyáy dâyts'âʔi-á i wéʔgeʔi waʔyáy-ádí dâywänpit'ihśaa, hediho i taypúu iwediwi tayp'oedi i waʔyáy khóe dâyt'ihśaaʔi híwóʔ nasôemän waagibá, nää-á hanbá häawí in Hudíyo iwedi naʔäʔäʔidi híwóʔ undá wáʔ únpóʔ. ¹⁸ Hediho nää-á wíʔíʔäʔanípí i wéʔgeʔi waʔyáyví shánkí híwóʔnin ímuuʔin. Wíʔúvíyêngihéeʔamípí, undá waʔyáy khóe waagiʔindaʔ ímuudi, hediho nãʔi tayp'oe wíwînmähpí i taypúu nawówámúnídí, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhuʔ-á wovâymäʔ.

¹⁹ Hewänbo maʔdi wí Hudíyo namuupiʔ-á kin natúní, “I wéʔgeʔi waʔyáy khóe-á óets'áʔ hedânho naʔin dít'ihśaa-ídí.” ²⁰ Nãʔindá

† **11:16** I páadéʔi pává-á in taypúu-á in Hudíyoví páadé kãʔäʔin t'owa Yôesidi ovâydeʔmannin waagiʔbá namuu, hedi i wéʔgeʔi pává-á waʔyáy khóe-á in shánkí tíʔúge kãʔäʔin Hudíyo waagiʔbá-á namuu.

ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'â' gá Christ-ví'piye' wídvíwhäyupídân, hedi undá unbí whäyü únmuudi wovâyt'ihsaa. Hewänbo úvíyëngihí'má've-íví'wedi únkhây'ä' hânho úví'áyîngi'amí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo ovâytuchänu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wänbo', hediho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâytuchänú-í.

²² Hediho iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewänbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhänge'annindá ovâytuchänunde', hewänbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi ná'i híwó'di wovây'o'i bînséegíkéndedá kin waagibá wa'di ikanhûuwí. Hewänbo bînséegíhógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'âa-í. ²³ Hedi in Hudíyo ovâyts'â'in díví'egó'andáhá' wiyá dívíwhäyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihsáa-í, gá i-á ûnkoedidân han i'amídí. ²⁴ Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovâyts'â'di wây-á olive tay óekoe'in deedi wovâyt'ihsaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wänbo'. Hediho shánkí wínabâpu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'ihsáa-í, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ähkí t'owaví'piye' nasehkanäpo'

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ní'gedí íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi

wí'úvichaa'âamípi. Náwehaydi ná'in ta'gen wa'di wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tâhki in Israel-win t'owa há'to hãädi wänbo t'âhki yoegikannin dimúni, hewänbo báyéki in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' díviwhäyu iwēhayda'mân ha'min dimúni. ²⁶ Hedi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' di'ää ihaydânho t'âhki in Israel-'in wá' ovây'aywoeni. Yôesi Táđávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägit'óe,
hedi in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovâyya'amí.

²⁷ Hedi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho háa ingí' dovây'amídi dówéhpê'an waa napúwí.

²⁸ Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi náa-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewänbo háa dívi'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídi. Hewänbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa ovâyséegi gá ivi hehääwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. ²⁹ Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i hääwí híwó'di ovâymägi'i wí'ovâykweedepí.

³⁰ Wáymûu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Táđá wívîn'a'ginmáapi, hewänbo náa in Hudíyodi óe'a'gindopídiho unbí'piye' na'iyapo'.

³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi náa Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá' na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'âhki t'owadi wí'óe'a'gindopídi inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'inbá dipaa, hedi kindidi t'âhki t'owa handa' ovâymáadi t'âhkiví'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä? Yôesi Tádá âytegé-i'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyéki únmuudi há'to âytaayamí, hedí há'to gínhanginnání háadi háa hândidi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wânbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,

to'wí wânbo wí'ûnkoedipí óetumakhemäänídi.

To'wí wânbo wí'ûnkoedipí natúnídi, "Naadi háäwí Yôesi dómägi,

hedânho i-á ûnkhây'ä? díwáywá'âa-í'in."

³⁶ Yôesi-áho háäwí t'ähki ikhiyé. Háä t'ähki wa'di namän Yôesiví mange imáadi, hedá háä t'ähká iví-á únmuu. Hedího hânhay wânbo t'ähki kw'ááyébo? âymá've-í. Hamân.

12

Yôesiví'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'ûuwin páadé'in, Yôesidi iví séegísehkanä wovâykeekw'ódi, hedího ná'in namuudi kaygi'di kinnân wâytumáa: T'owađi in animáa dâyt'ahánú'in Yôesi óemä', hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewânbo wówá'innân, hedá wá' yä'dâa'inda' ímúni hedânho bínhíhchanmäänídi. Kindidân unbí pí'nă khó'yé Yôesi bín'a'ginmääní. ² Háa in t'owa Yôesi dâytaapí'in díví'o waagibá wí'úvikanhûuwípi, hewânbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aqabi wovây'määnídi, hedí handidiho unbí wówátsi wovây'egó'amídi. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada'in úví'amí'indá

híwó'ⁿinda? namuu'in, hedá óehíhchando?indá, hedá t'ähkí ta'gennindá.

3 Hedí Yôesidi naa dînk'û? un wí'inbo nă'in wâyumakhe'amídí: Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in ha'min ímuupídí, hewänbo ta'gendi unbí'gedí úví'ánshaa'amí, hedânho únhanginnánídí háa únkoedi úví'amídí i whäyü Yôesidi wovâymägi'idi.

4-5 Na'inbí túu'ú-á häyüdübo gínpa'an, hewänbo nă'i hääwí-á handa? wí'it'ôe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyékidí giyi wänbo wí'da? waagibá gimuu, gá Christ-ádí wí'da? gimuudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúnídí waagibá.

6 Yôesidi pí'dinbo magan dímägi, hewänbo t'ähkí ha'bidá? wígínmuupí. Wí to'wí únkoedídi wí Yôesiví tukhe'bi waagibá ihée'amídí, i-á únkhây'ä? kin i'amí'in häyü iví whäyü ünmuu ihay iwedi.

7 To'wí méesatewi khäge'di? namúní'in únkoedi'i-á únkhây'ä? híwó i'amí'in. To'wí Yôesiví tuu ovâyhá'amí'i namuu'i-á únkhây'ä? híwó? ovâyhá'amí'in.

8 To'wí natumakhehá'i-á únkhây'ä? iví tumakhe imääní'in. To'wí iví hääwí únkw'ó'di iwiyendedí wé'ge'indádí, i-á pín ta'ge haydi ovâymääní. To'wí óetsondisóge'i namuu'i-á únkhây'ä? hânho it'ôe'amí'in. To'wí in sehkanäwó? diwówayi'in ovâykhäge'do'i-á únkhây'ä? híhchangídi kin i'amí'in.

9 Un Únkhây'ä? ta'gendi bînt'owaséegíhûuwí'in, wänpidída?bá yoe. I hääwí t'aywó'di namuu'i-á bînyoe'amí hedá hääwí yä'dâa'i namuu eedá téegi t'aagá úvítsaasáa-í.

10 Wí'nă táye úvíséegíhûuwí tí'úuwín páadé'in dínkhây'ä? waagi, hedá úví'a'ginmá've-í häädi wänbo t'ähkí.

11 Wí'íbâa-ípi, hewänbo pín ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigi' úvít'ôe'amí. 12 Yôesivi híwó'di háäwí wovâypägit'ôe'i bîntsíkha'máadíbo' íhíhçaa-í. Bînt'ôephadende wänbo bíyää'an. Háädi wänbo t'ähki úvíyûusu'âamí. 13 Yôesivi t'owa háäwí dîntáy'indádí i háäwí únkw'ó'di bînwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bînséegi'amí.

14 Yôesi bîndaa'amí idi híwó'da' ovây'âamídí in to'wên wovây't'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. 15 Wí to'wí nahíhçaa'i-ádíba íhíhçaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-ádíba úvísihtä-í. 16 T'ähkídí handa' úvímá've-í. Wí'úvíyêngi'ánshaamá've-ípi, hewänbo in wäphade kw'áye'in dimuupí'indádí úvíwóeni. Wí'í'âanípi háä t'ähki íhá'in.

17 Wí to'wídí yanáki wovây'odá yanákidíba wívînwá'âa-ípi. I háäwí t'owa t'ähki dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bîn'âamí. 18 Unnânho únk'ôe úvíkhä-ídi hedânho nakoedidáho t'ähki t'owa-ádi tsaaginpidíbo unbí wówátsi bînhúuwí. 19 Un wâyséegi'in, ná'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywha'o'in wívînwha'amípi, hewänbo Yôesivi'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yôesivi ta'nin diwe kinnân ûnta'muudân:

“Naa-ân dînk'ôe t'owa dovây tuchänú-ídi,
 naa-ân dînk'ôe dovây määnidí háäwí dín'ä'i',”
 kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

20 Kin wá' nata'muu:

Uví hânbi nahâhsêndi nákoegi'mää,
 hedí nap'oesá'aadá náp'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'dí
 ôephahânúnde waagibá nachanpúwí.

21 Wíwîn máäní pí háäwí yä'dâapí' namuu'idi wovây t'aanídí, hewänbo híwó' úví'odibo yä'dâapí' háäwí namuu'i' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin äy'a'geeni'in

1 Na'in t'ähkí gínkhây'ä' in to'wên dí tsonmáa'in bí khómapho' ívkw'ôení'in, gá Yôesi natúdiho gíntsonninkw'ôndân, hediho Yôesidânho in bí tsonkhuu ovây má'. 2 Hedânkun to'wídí in to'wên dâytsonkhuumáa'in ovây'a'gindopídí, háäwí Yôesi ik'û'i wänbo wí'i'a'ginpí, hedi wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchänú-í. 3 In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wí dâykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanákí díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hediho i to'wí natsonnándi' wíwínkhuwôeda'ípí'in ídádáho', híwó'da' úvíkanhúuwí, hedi unbí'gedí híwó'da' ihée'amí. 4 I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen ûnk'óedí wovây tuchänú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuudiho tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. 5 Hediho un únkhây'ä' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'dída'ba yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'ná khó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

6 Hediho i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indá in bí t'ôe dâyo'dibo Yôesigí' waagibá dívít'ôemáadân. 7 Hediho in t'ähkí bînmááni háäwí dín'ä'i'. Háäwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähkí úvíwá'âa-í,

hedá in to'wên in tsonkhuu dâymáa'indá hânho-á bînpí'a'geení.

T'owa âyséegíhûuwí hedá híwó'dá íví'amí

⁸ Únkhây'ä? unbí séegí wí'nă táye hăädi wänbo t'ăhki íphaamúní'in, hewänbo wíyá hăäwí wänbo-á yoe. Wí to'wídi t'owa ovâyséegíhondáho?, kindidi t'ăhki Yôesiví tsontuü ôn'a'gindo?. ⁹ I tsontuü kinnân namuu:

Wíyá to'wíví sedó-ádi háa kwiyó-ádi
wí'úvíwhqkwomá've-ípi,
wívint'owat'ahánú-ípi,
wí'úvísă'mâamípi,
thúudi wíyá to'wíví hăäwí wí'ída'ípi,
hedá wíyá hă'bi tsontuü wá' nakw'ó. Hewänbo t'ăhki nă'i tsontuü wé'ge wên wéhpêeda? tsontuü waagi'ba namuu, kinnân:
Háa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegíhûuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'ăhki iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanăki óe'amí. Hedího ta'gendi bînt'owaséegídá, kindidi t'ăhki i tsontuü bîn'a'gindo?.

¹¹ Nă'i wăytü'andi-á úví'âamí, gá únhanginnândân hăädi naná'nin. Năä-á shánki tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídi dîn'aywoenídi páadé iví'piye? ívít'sanwhăyü ihaydiví'wedi, hedího năä-á ihaydiho nanân iyósa'wó-ídi waagibá namuu. ¹² Năä-á wa' nawáypówápídiibo gínkhüuná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khüü naphademän hedí nathay'ă? kin waagibá napo?, hedího i t'aywó'di in t'owa nakhüuná? dihaydi díví'o'i? âyyoe'amí, hedí sundado inbí kwăk'u hân aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúní, nathayná?

diwe ívíyíyé-ídí. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä? waagibá, híwó? na'inbí wówátsi áyhúuwí. Wáy dínshánkí'dipo?di dívít'aywó?do? eeye wí'ívímá've-ípí, wígisuwátsit'ôenípí, tsé waagi'inbá wígiyêenípí, wí'ívít'aymá've-ípí, hedá wí'ívíthúumá've-ípí. ¹⁴ Hewänbo wí kwäk'u hän aadi wovây'áyîngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'áyîngi'amí, hedí i t'aywó?di kaygi?di íkanda? j'gedí wí'úví'ánshaamá've-ípí.

14

Wí'nä táye wí'ívítuúsúumá've-ípí

¹ Wí to?wí iví whäyü kay'in wí'ûnmuupí wänbo binséegíke?, hewänbo hääwí híwó? naka?póya?pí j'gedidá? i-ádí úvítuhänmâamídá yoe. ² Gá kinnân: Ma?di wí to?wí iwhäyunde? hääwí koegí? namuu wänbo ik'oedi wí'it'aywó?dopi?in, hewänbo wiyá to?wí iví whäyü kaypi?in ûnmuu?i-á wí'ípívík'ohpí. * ³ I to?wí koegí? t'ähkí ik'o?i-á wí'ûnkhây'ähpí na'âaní?in i to?wí ipívík'ohpí?ví hânho shánkí híwó?di namuu?in, hedí i to?wí ipívík'ohpí? wá? wínatúnípí ipívík'o?i-á yä'dâapí i'o?in, gá Yôesidi i wá? óeséegímáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wiyá to?wíwí t'ôe?i mântuúsúu'amídí. I t'ôe?iví tsondidá?mân ûnk'óe óetu?amídí háa híwó? háa híwó?pí? i'o?in. Hedí ta?gendi Na'inbí Sedóví t'ôe?i híwó? i'amí, gá Na'inbí Sedó ûnkoedidân óekhäge?namídí.

⁵ Hedá wá? ma?di wí to?wí nachanpo? wí thaa shánkí na'a?ginmuu wé?ge?i thaaví?wedí, hewänbo wiyá to?wí-á nachanpo? t'ähkí thaa ha?bi thaada?

* **14:2** Nää'i píví j'gedí ihí'máa?i-á t'owa inbí yôesi dâymägi.

naná'nin. Gínkhây'ä? wí'ínbo ívípi'ánshaamääni'in ná'in ni'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamidân i'o'. Hedi i to'wí t'ämägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägidi Yôesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpi'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo?, wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'ívi'opí, gá giwówayidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówayi?, hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'βά gichu'. Hediho tobá giwówayidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'inda? gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywópóe hedânho t'owa t'ähkígi' i shánkí p'ó'dédí? namúnídí, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówayi'ingí'-ádí. ¹⁰ Hediho wí' wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwin páadé'in bîntuṣúu'ami'in, hedi wí'únk'óepí íchanpúwí'in undá inbí shánkí híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähkí Yôesivi páadépiye? gikwinudée-í, hedi ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesivi ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówayi'” kin natú Na'inbí Sedó,
 “hedi ta'gendibá t'ähkí t'owa naví páadépiye?
 dívidé'gendikwokhâymaa,
 hedá t'ähkídíbo-á ditugít'óe naa-ânkun
 ta'gendi Yôesi omuu'in.”

¹² Hedi ná'i hí' natu'da? na'in t'ähkí gínkhây'ä? Yôesi âytu'ami'in háa íví'annin hedá háadí íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítuṣúu'âamívi'wedi,
 íví'ánshaamääni hääwí wänbo wí'ívi'ámipí'in

na'inbí tí'ûu páadé'i' óet'aywó'kannamí'i'.
 14 Na'inbí Sedó Jesus-ádí omuudiho naa dinta'gendihanginná hääbo wí'bo wíngkhâak'óepí'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igí' ûnkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedân ta'gendi hä'i hääwí-áho ûnkhâak'óe-ákun. 15 Gá kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'ûu páadé'i bînháachanmáadího', háa úví'o'indáho nakeepuwagít'óe ta'gendi wíwînséegíhonpí'in. I hääwí bînk'o'idân wíyá to'wíwí wówátsi wíwînpedee'amípi, igí' Christ nachuudi. 16 Tobáháa híwó'gí úví'o kin íchanpo' wänbo', hääwí úví'o'i yanáki namuu gin t'owa ditúdáho', wíyá wí'úví'âamípi. 17 Yôesigí' na'inbí wówátsi âyhondáho hääwí koegí'-á suwägí'-á namuu í'gedida' wí'íví'ánshaamáapi, hewänbo nã'i' í'gedân: I Yä'dâa'i P'oewaahhâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé í'ge gimú-ídí, hedá tsaaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchandá âymáa. 18 To'wí kî'bi namuu'i Christ-gí' it'ôe'o'idá Yôesi óehíhchanmä' hedi t'owa-á wá' ditúni híwó' i'o'in.

19 Hedânkun nää-á ívísó'dêe-í íví'amídi i hääwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gí âyhúuwídí, nã'i hääwídíba díkhäge'namí wí'nã táye na'inbí whäyü ívíkay'amídi. 20 Hääwí íwânpikoeda'díbo wíwînpedee'amípi háa Yôesi wí to'wígí' i'annin. Hääwí koegí' wänbo wínakhâak'óepí óek'oe-ídí, hewänbo híwó' wínamuupí wí hääwí to'wí ik'óe-ídí, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédí óehänge'odi. 21 Shánki híwó' namúni wíwînpívík'oe-ípi háa

wívînmeenasuwä-ípi háa wiyá hääwí unbí tí'ûu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'amípi.

²² Tobáháa háa ná'i hääwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo', i-ádi Yôesi-ádidá' dänkhây'ä' dänhanginnáni'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugédá híwó'pí i'annin wínachanpóepídí, i-á nahíhchaa. ²³ Hewänbo wí to'wí wí hääwí ik'oedáho', hewänbo wí'ûnkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídí, Yôesi-á natûní híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídân háa híwó' i'annin háa yoe, hedi wí hääwí íví'odá hewänbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó' namuu'in kin íví'amídí, hä'indá t'aywó'nin namuu na'ingí'.

15

Wé'ge'in t'owa bînhíhchanmäáni, undq'ba yoe

¹ Na'inbí whäyü kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyü kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâamí'in, wí to'wídí wiyá to'wíví hé ôntegende waagibá, hedi háa giwänpida' waagida' wí'íví'âamípi. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'ûuwîn páadé'inbí'gedi íví'ánshaa'âamí'in hedá ingí' híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyü dínke'ennídí, ³ gá Christ wänbo-á wí'bo íví'gedida' wí'i'ánshaa'angepídân. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanäki hí' uví'gedi dívíhéé'andi-á
naví'webá dînpówá.

4 Hedí náʼi háäwí Yôesi Tádáví taʼnin diwe hânʼoe dâytaʼnandi-â nataʼmuu hedânho naʼin díháʼamídí âytsíkhaʼamídí i háäwí híwóʼdi Yôesidi naʼingíʼ dínkhâymaaʼíʼ, gá i háäwí iwe nataʼmuuʼidá naʼin díkweewaasenwaatumáadân hedá díkhägeʼdoʼ ívíyääʼamídí.

5-6 Yôesidânho díkweewaasenwaatumáa, hedí tobá háa gínpoʼ wânbo díkhägeʼdoʼ ívíyääʼamídí, hedí idá wovâykhägeʼnamí wáʼwíʼdaʼ waagi unbí píʼná khóʼyé ímúnídí. Kindidiho úvíʼâamí háa Christ iʼan waagibá, hedânho tʼâhkídíbo wéʼge Yôesi Tádá kwʼáayéboʼ óemáʼve-ídí, i-á Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In tʼowa Hudíyo dimuupíʼin wáʼ Yôesi Tádáví tuu ditʼóe-í

7 Wíʼná táye bíséegíhóʼgí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wáʼ wíʼná táye úvíséegíhúuwí, hedânho tʼowa Yôesi Tádá dâytegé-ídí. 8 Wíʼúnʼóde-ípí náʼin: Christ wí khägeʼdi waagi in Hudíyovíʼwe napówá, tʼowa ovâykeekwʼôenídí Yôesi Tádá-á taʼgendi iʼoʼin háa naʼinbí hehääwin thehtáy pahpáʼin ovâytuʼan waa íkhâymaaʼin, 9 hedá wáʼ Christ wí khägeʼdi waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupíʼinbíʼpiyeʼ naʼiyapoʼdi indá Yôesi Tádá kwʼáayéboʼ âymáʼve-ídí. Kinnân Yôesiví taʼnin diwe ûntaʼmuu:

In Hudíyo dimuupíʼindádí oyidi naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókhaʼwodi uví kháwã
wínkhâyãʼní.

10 Wíyá wáygá kinnân nataʼmuu:

Un Hudíyo ímuupíʼin Yôesiví tʼowa-ádí
bíhíhchanpuwave.

11 Hedá wíyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ämäpiye' ówînge'indi báyéki
bintégé.

12 Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyä'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' òntsondisogekhâymáa,
hedi i-ân namuu i dâytsíkha'máa'i' híwó' ingí'
ovây'amídí.

13 Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di
dínkhâymáa'in, hediho' iví'piye' úvíwhâyundedi
idibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá
wovâykhäge'namí ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí,
hedânho i Yä'dâa'i P'oewaa'hâädi kay wovâyymääni
hääwí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymáa'i' häädi
wänbo t'ähki ítsíkhakwo'nídí.

*Paul-di ovâythayyo' háadí nã'i hääwí i'gedi idi
ovâyta'do'*

14 Naví tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi
dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in,
undá Yôesiví khuu i'gedi báyéki únhanginná,
undá únkoedi wí'nã táye úvítumakhe'amídí.

15-16 Hewänbo wáy wí hääwí i'gedi wó'yoegipídí
wâyta'nan hedânho ún'ánpówa-ídí. Kin waagi
wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí
namuudi wên t'ôe dímägidân dáy'amídí, hediho
näa Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo
ímuupí'in wâykhäge'namídí. Wí owha' hääwí Yôesi
Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di
tuu in Hudíyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho
indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwídí, hedi

idá ovâyséegíhónde gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'nandân ivi'in dimúnidí.

17 Hediho Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigî' i'gedi híwó' dáyhée'amídí.

18-19 Hewänbo hääwí Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedida'mânho wôeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ämägi' pínán t'ôe i Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hediho Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ämäpiye' omändi ná'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. 20 Häädi wänbo t'ähkí wáy Christ-ví'gedi wídit'oe pí eeyeda' naa dáy'só'dinde ná'i Yôesiví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wiyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí hääwí dópaa-í'in, 21 hewänbo háa Yôesi Tádáví tã'nin diwe ûntã'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'di to'wídí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe'anpí'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

22 Hediho kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wí dínkoedipí unbí'piye' omú-ídí. 23-24 Hewänbo nää-á naví t'ôe t'ähkí nängé donbowa, hedi báyéki paayo wâymuní'in oda'di nää-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yâadi undádi o'ádâachá'ní hedi ihaydi naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-ídí. 25 Hewänbo

nää-á oe Jerusalem-piye' omän wí hääwí in Yôesiví t'owa iwe'in dovâyhûuwídí, ²⁶ gá in Macedonia-ádí Greece-ádíwin méesate'in t'owa wí chä' dâywé'ge'amídí díví'ánshaamăgidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanăwó' diwówáyí'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymăänídí. ²⁷ In Macedonia-windá in Greece-'indádí wí'bo ditú híwó' namúní kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi hääwí in Jerusalem-'in dínphaamuu'i' ovâywáywá'ánde waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovâyymúđân i híwó'di hääwí Yôesi Tádádí inbí hăagi' ovâymăgi'i', hedi nää-á in Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ă' ovâyymú-í'in i hääwí in Hudíyo dimuu'in dínťáy'i híwó' ovâykhóekhúumăänídí. ²⁸ Nă'i t'ôe dínbowadee ihaydi i chă' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedi ihaydá dáywóyí'ní wâymúnídí. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyékí híwó'di hääwí Christ-ví'wedi wâyyoe'amí.

³⁰ Tí'úuwín páadé'in, unbí whăyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegí i Yă'dâa'i P'oewăahăadi na'in dímăgi'in namuudá, kaygi'di naadi wâyda'máa Yôesi Tádáví'piye' pín ta'ge hayđi dînyûusu'amídí, naa wí'bo wâyyûusu'o waagibá. ³¹ Úvîyûusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademăäní, hedá Yôesi Tádáví t'owa oe Jerusalem-windá in khăge' dovâyhonnin híhchandi dâyséegí'amí. ³² Hedího Yôesi Tádá natúđáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádí

oʻʻan dihaydi dînkoedî-í dáykaykhanwówáʻamídí.
 33 Yôesi Tádádí naʻin díkhägeʻdoʻ áns Haaginpidíbo
 gikwóʻnídí, ibá un tʻähkí-ádí nachaʻní. Hamán.

16

Paul-di in méesateʻin t'owa ovâysengitumáa

1 Naa odaʻ naʻinbí tíʻúu páadéʻi Phoebe bîntáa-
 íʻin, I-á i Cencrea búuʻúwi méesateʻi khägeʻdi na-
 muu. 2 I-á Naʻinbí Sedóvíʻ únmuudi binséegíʻan,
 Yôesiví t'owa dínkhâyʻäʻ waagibá, hedá hääwí i
 ûntáydá, häʻi únkwiʻóʻ diwedi bînyámú-í, gá idá
 báyéki t'owa ovâykhägeʻnandân, hedá naa wáʻ
 díkhägeʻnan.

3 Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengituu-á
 dovânsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gíʻ ívitʻôeʻan.

4 Indá dakhâymuu inbí wówátsi dänmäänídí
 naa bahpíbo opúwídí. Hediho dovânkúʻdaaʻoʻ,
 hewânbo naadiqáʻbá yoe, tʻähkí in Hudíyo
 dimuupíʻin méesateʻindi wáʻ ovânkúʻdaaʻoʻ.

5 Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwéʻgeʻoʻin Yôesi
 óeʻaʻginmäänídí, in wáʻ bînsengituuʻâamí.

Hedá náʻin wéʻgeʻin t'owa wáʻ dînsengituuʻâamí:
 Epanetus, naadi dóséegíʻiʻ, i-á oe Asia nange
 i páadéʻi Christ-víʻpiyeʻ iwähäyuʻi namuu,

6 hedá Mary-á, hânho ungiʻ itʻôeʻoʻi namuu,

7 hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví
 t'owa dînmuuʻindá. Naa-ádí indádí wéʻge
 gipankwʻônwân, hedi Yôesiví tʻôekhuwaʻindi híwóʻ
 ovântaa. Indá naví páadébo Christ-víʻpiyeʻ
 dänwhäyu.

8 Hedá Ampliatus-á wáʻ dînsengituuʻâamí,
 i-á dóséegí hedi i wáʻ Naʻinbí Sedóvíʻpiyeʻ

iwhäyunde?, ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na?indáđi Christ-gî? it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséégí, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo? i-á ta'gendi Christ-vî? ûnmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví?piye? dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá? dînsêngitu'âamí Tryphena-áđi Tryphosa-áđi, indá Na'inbí Sedógî? hânho dânt'ôe'o?, hedá Persis-á, i-á dóséégí, hedá i wá? Na'inbí Sedógî? hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá? dînsêngitu'âamí, i-á Yôesidi óede?mandi? namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsêngitu'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'ûuwin páadé'in indáđi diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá? dînsêngitu'âamí Philologus-áđi Julia-áđi, hedá Nereus-áđi hedá i kwee iví tí'ûu ûnmuu'i-áđi, hedá Olympas-á, hedá t'âhki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indáđi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úvíséégísêngitu'âamí. T'âhki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'âmâpiye? dikw'ó'nindi wovâsêngitu'o?.

Paul-di ovâytumáa dívípi?áyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwin páadé'in kaygi?di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedi úv'áyîngi'amí, indáho hääwí íhâhpóe'iví'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o?. Inbí'wedi úv'yâa'amí. ¹⁸ Kí?min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gî? wíđívít'ôe'opí, hewänbo ingí'da? háa dida? waagi dívíwänpi'o?. T'owaví'gedi dívíhí'máađi inbí hí? sa'wó?

dínt'œt'œe, hewänbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapí'in ovâyhœeyó'o'. ¹⁹ T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yœsi bîn'a'gindo'in, hediho naa ohíhchaa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bînmá've-i'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedi iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípídí. ²⁰ Yœsi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsshaaginpídíbo gikwo'nídí, hedi idibáho háy napœe ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádí Yœsigí' it'œe'o'idi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dótã'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi o'än, iwebá t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ná'i búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi chã' i'áyí'do'idi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí tí'úu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'ähkídi'bo'. Hamân.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʷʷ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʷʷ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997